

ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และ
บริหารจัดการเมืองเก่า
เล่มที่ ๓ ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับ
ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์
และพัฒนาเมืองเก่า ในประเทศไทย

คำนำ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งมีคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ทำหน้าที่กำกับดูแล โดยที่ผ่านมาเป็นการดำเนินงานในเชิงนโยบาย และจากการสำรวจตรวจสอบข้อมูลในพื้นที่เมืองเก่าพบว่า การรับรู้ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่า ยังไม่กว้างขวางนัก สำนักงานฯ จึงจัดทำโครงการพัฒนาขีดความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยการจัดทำชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า เพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่า ทุกภาคส่วน เพื่อให้เมืองเก่าซึ่งเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยว ได้รับการคุ้มครองให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม

การจัดทำชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่านี้ สำนักงานฯ ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงาน ในพื้นที่เมืองเก่า ภายใต้คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า อีกทั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านเก่า

สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ชุดความรู้นี้จะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์กับเมืองเก่าได้อย่างยั่งยืน ถูกต้องตามหลักวิชาการ และสามารถส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่าให้แก่คนรุ่นต่อไปในอนาคต รวมทั้ง ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งชุมชนในพื้นที่ องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน มีความตระหนักในการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมของเมืองเก่าให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตุลาคม ๒๕๕๔

ข้อเสนอแนะการใช้ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า

ชุดความรู้นี้จัดทำขึ้นภายใต้โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นผู้ศึกษาและจัดทำ ในการดำเนินงานมีการสอบถามข้อมูลจากทุกภาคส่วนจากการประชุมคณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมืองสำหรับเมืองเก่ากลุ่มที่ ๑ เพื่อทราบความต้องการในการใช้งานชุดความรู้ และนำข้อมูลดังกล่าวมาออกแบบชุดความรู้ที่แบ่งเป็น ๖ เล่ม และเหมาะสำหรับการใช้งานของกลุ่มเป้าหมายที่ต่างกัน ดังนี้

เล่มที่ ๑ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย โดยเฉพาะครู อาจารย์ที่สามารถนำข้อมูลไปถ่ายทอดแก่เด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดจิตสำนึก และความตระหนักในการอนุรักษ์เมืองเก่า ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไว้ต่อไป เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๑ ประกอบด้วย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย

เมืองเก่าคืออะไร

องค์ประกอบของเมืองเก่า ได้แก่ กำแพงเมือง - คูเมือง ป้อม แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมืองเก่า ที่หมายตาในบริเวณเมืองเก่า และธรรมชาติในเมืองเก่า

การจัดแบ่งกลุ่มเมืองเก่า โดยแบ่งเป็น เมืองเก่ากลุ่มที่ ๑ กลุ่มที่ ๒ และกลุ่มที่ ๓

คุณค่าความสำคัญของเมืองเก่า

เล่มที่ ๒ แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า

เป็นความรู้ในการอนุรักษ์ โดยเฉพาะหลักการสำหรับการอนุรักษ์
พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ทำหน้าที่ใน
การบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัด
คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง สำนักงาน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด
เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า
องค์กรเอกชน และองค์กรสนับสนุนอื่นๆ เพื่อจะได้ทราบหลักการและ
แนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการเมืองเก่าที่สอดคล้องกับกระบวนการ
ในการอนุรักษ์และอำนวยประโยชน์ในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน เนื้อหาใน
ชุดความรู้เล่มที่ ๒ ประกอบด้วย

แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า

การวางแผนเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า ประกอบด้วย
ขั้นที่ ๑ การระบุ ขั้นที่ ๒ วิธีการรักษา และขั้นที่ ๓ การนำมาปฏิบัติ

การรักษาเอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ และการฟื้นฟูเมืองเก่า
ประกอบด้วย หลักการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า การฟื้นฟูชุมชนเมืองเก่า
และการจัดการภูมิสถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่า

เล่มที่ ๓ ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการ อนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทย

เป็นความรู้ในการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่ม
ของผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด
สำนักงานจังหวัด คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง

องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน
ที่อาศัยอยู่ภายในเมืองเก่า ทั้งกลุ่มผู้ใช้งานกฎหมาย และกลุ่มผู้มีหน้าที่
ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ในเล่มจะนำเสนอกฎบัตรระหว่างประเทศ ซึ่ง
เป็นหลักการสำคัญในการอนุรักษ์ และรวบรวมพระราชบัญญัติต่างๆ ที่
เกี่ยวข้อง และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเมืองเก่าได้
รวมทั้ง การนำเสนอกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอ
ข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง
เก่าในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงสามารถดำเนินการได้ เนื้อหา
ในชุดความรู้เล่มที่ ๓ ประกอบด้วย

ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับระบุถึงเมืองเก่าไว้อย่างไร

มาตรการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในระดับสากล

การครอบครองกรรมสิทธิ์โดยรัฐ

การออกกฎหมาย

แรงจูงใจ

การเปลี่ยน/โอนสิทธิในการพัฒนาทรัพย์สิน

การให้ข้อมูลข่าวสาร

กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะ

โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง อาทิ กฎบัตรฟลอเรนซ์ว่า
ด้วยการสงวนรักษาสวน ประวัติศาสตร์ กฎบัตรเพื่อการปกป้องคุ้มครอง
และการจัดการมรดกทางโบราณคดี และกฎบัตรว่าด้วยมรดกสิ่งก่อสร้าง
พื้นถิ่น เป็นต้น

ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า ในประเทศไทย อาทิ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕
พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘
และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น

การบังคับใช้กฎหมายอื่นในการอนุรักษ์ พัฒนา และ บริหารจัดการเมืองเก่า

เล่มที่ ๔ กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า สำหรับ ประชาชนและเยาวชน

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยเฉพาะ
ชุมชน กลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า ครู อาจารย์
รวมทั้ง องค์กรเอกชนหรือองค์กรสนับสนุนอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมที่
เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างยั่งยืน ภายในเล่ม
จะมีตัวอย่างโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการแล้วประสบความสำเร็จ โดย
แยกเป็นกิจกรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ทั้งกิจกรรมระดับละแวกชุมชน
ระดับชุมชน ระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง และกิจกรรมระดับประเทศ
รวมทั้ง กิจกรรมสำหรับเยาวชน ทั้งกิจกรรมระดับละแวกชุมชน
ระดับชุมชน ระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง และกิจกรรมระดับโรงเรียน
ซึ่งผู้สนใจสามารถนำกิจกรรมเหล่านี้ไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามความต้องการ
และงบประมาณในการจัดกิจกรรมได้ เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๔ ประกอบด้วย

กิจกรรมสำหรับประชาชนทั่วไป ประกอบด้วย

กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชนหรือระดับย่าน กิจกรรมระดับเมือง
กิจกรรมระดับประเทศ

กิจกรรมสำหรับเยาวชน ประกอบด้วย

กิจกรรมระดับละแวกชุมชน ระดับชุมชนหรือระดับเมือง กิจกรรมระดับโรงเรียน

เล่มที่ ๕ การจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มของผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองเก่า ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัด คณะอนุกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนที่อาศัยอยู่ภายในเมืองเก่าชุมชนกลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่า โดยเนื้อหาเป็นตัวอย่างโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้งบประมาณของรัฐในการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าอย่างยั่งยืน เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๕ ประกอบด้วย

ปัญหาและสิ่งที่ไม่สมควรดำเนินการในพื้นที่เมืองเก่า
สาเหตุของปัญหาในการอนุรักษ์พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า
หลักการจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และ
บริหารจัดการเมืองเก่า

แนวทางในการจัดทำแผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา
และบริหารจัดการเมืองเก่า

แผนงาน/โครงการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการ
เมืองเก่า ที่จะดำเนินการในพื้นที่เมืองเก่า

เล่มที่ ๖ บทเรียนการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า กรณีศึกษา

เป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนโดยเฉพาะชุมชน กลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ใน เขตเมืองเก่า ครู อาจารย์ ตลอดจน ภาคเอกชน ทั้งองค์กรเอกชนหรือ องค์กรสนับสนุนอื่นๆ เพื่อร่วมกันนำตัวอย่างการดำเนินการที่เกิดประโยชน์ กับการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่าอย่างยั่งยืน มาปรับใช้ กับเมืองเก่าที่ต้องการได้ เนื้อหาในชุดความรู้เล่มที่ ๖ เป็นการนำเสนอ บทเรียนการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า กรณีศึกษาเมืองเก่าผ่าน การดำเนินงานของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และเมืองเก่า ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

รายชื่อผู้ดำเนินโครงการ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม

ที่ปรึกษา

๑. นายสุพัฒน์ หวังวงศ์วัฒนา	เลขาธิการสำนักงานนโยบายและ
แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒. นางสาวอาระยา นันทโพธิเดช	รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและ
แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๓. นางอุษา เกียรติชัยพัฒน์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม
๔. นางดวงมัลย์ สิ้นธวัช	ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ธรรมชาติและศิลปกรรม

คณะกรรมการผู้กำกับดูแลโครงการ

๑. นางสุกัลยา ปิ่นทะจักร์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
๒. นางกิตติมา ยินเจริญ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
๓. นางสาวกรพินธุ์ พยัคฆประการณ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
๔. นางสาวกนกกาญจน์ โกติรัมย์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
๕. นางสาวสิริวรรณ สุโอฬาร	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

รายชื่อคณะผู้ศึกษา
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๑. รองศาสตราจารย์ โรจน์ คุณเอนก	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงธินศรี พิมลเสถียร	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
และการผังเมือง
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ กิริติประยูร	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาวัณย์ ภมรสุวรรณ	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
๕. อาจารย์ ดร.ไตรเทพ วิชัยโกวิทเทน	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี
๖. อาจารย์ สมเจตน์ วิมลเกษม	โรงเรียนสตรีศรีน่าน
๗. อาจารย์ จิรวัดน์ รุ่งเลิศระกูลชัย	คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี

คณะอนุกรรมการกลั่นกรองและพิจารณาแผนการดำเนินงาน ในพื้นที่เมืองเก่า

๑. นายวทัญญู ณ ถลาง	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๒. รองศาสตราจารย์ ประสงค์ เอี่ยมอนันต์	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๓. นายบุญญวัฒน์ ทิพทัส	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๔. นายมานิตย์ ศิริวรรณ	ประธานอนุกรรมการ
๕. นายเฉลิมศักดิ์ วานิชสมบัติ	รองประธานอนุกรรมการ
๖. เลขาธิการสำนักงานนโยบาย
และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
๗. ผู้แทนสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	อนุกรรมการ
๘. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
๙. ผู้แทนกรมส่งเสริมวัฒนธรรม	อนุกรรมการ
๑๐. ผู้แทนกรมการท่องเที่ยว	อนุกรรมการ
๑๑. ผู้แทนกรมทางหลวงชนบท	อนุกรรมการ
๑๒. ผู้แทนกรมธนารักษ์	อนุกรรมการ
๑๓. ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง	อนุกรรมการ
๑๔. ผู้แทนกรมศิลปากร	อนุกรรมการ
๑๕. ผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
๑๖. ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
๑๗. ผู้แทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
๑๘. ผู้แทนสมาคมสถาปนิกสยาม
ในพระบรมราชูปถัมภ์	อนุกรรมการ
๑๙. ผู้แทนสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรม
และสิ่งแวดล้อม	อนุกรรมการ
๒๐. ผู้แทนสมาคมนักผังเมืองไทย	อนุกรรมการ
๒๑. นายสุวิชัย รัศมิภูติ	อนุกรรมการ
๒๒. นางนิตานาถ สติรกุล	อนุกรรมการ
๒๓. รองศาสตราจารย์ เอกรินทร์ อนุกุลยุทธชน	อนุกรรมการ

๒๔. ผู้แทนชุมชนที่เกี่ยวข้องโดยความเห็นชอบ

ของประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๒๕. เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบาย

และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุกรรมการและเลขานุการ

๒๖. เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบาย

และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒๗. เจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบาย

และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สารบัญ

คำนำ	ก
ข้อเสนอแนะการใช้ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์	
พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า	ข
รายชื่อผู้ดำเนินโครงการ	ช
รายชื่อคณะผู้ศึกษาสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา	
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ณ
คณะกรรมการกลั่นกรองและพิจารณา	
แผนการดำเนินงานในพื้นที่เมืองเก่า	ญ
๑. ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับระบุถึงเมืองเก่าไว้อย่างไร	๒
๒. มาตรการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในระดับสากล	๔
๒.๑ กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะ	
โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง (The Venice Charter ๑๙๖๔)	๑๕
๒.๒ กฎบัตรฟลอเรนซ์ว่าด้วยการสงวนรักษาสวนประวัติศาสตร์	
(Historic Gardens - The Florence Charter ๑๙๘๑)	๑๘
๒.๓ กฎบัตรเพื่อการปกป้องคุ้มครองและการจัดการมรดกทางโบราณคดี	
(Charter for the Protection and Management of	
the Archaeological Heritage ๑๙๙๐)	๑๙
๒.๔ กฎบัตรว่าด้วยมรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่น	
(Charter on the Built Vernacular Heritage ๑๙๙๙)	๑๙
๒.๕ กฎบัตรระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	
(International Cultural Tourism Charter ๑๙๙๙)	๒๐
๒.๖ กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์เมืองและชุมชนเมือง	
ประวัติศาสตร์ (Washington Charter ๑๙๘๗)	๒๑

๓.ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่า ในประเทศไทย	๒๔
๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐	๒๗
๓.๒ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕	๓๖
๓.๓ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วย การอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. ๒๕๒๘	๔๒
๓.๔ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.๒๕๑๘	๔๘
๓.๕ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.๒๕๒๒	๕๓
๓.๖ พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ.๒๕๔๓	๖๔
๓.๗ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.๒๕๓๕	๗๐
๓.๘ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.๒๕๓๕	๗๕
๓.๙ พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.๒๕๓๘	๘๒
๓.๑๐ พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ.๒๕๐๙	๘๓
๓.๑๑ พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.๒๕๑๘	๘๕
๓.๑๒ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง	๘๗
๔. การบังคับใช้กฎหมายอื่นในการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า	๙๓
๔.๑ มาตรการทางกฎหมายที่ออกโดยภาครัฐ	๙๓
๔.๒ มาตรการทางกฎหมายที่ผลักดันโดยภาคประชาชน	๙๕
บรรณานุกรม	

ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนา เมืองเก่า ในประเทศไทย

ระเบียบกฎหมายและข้อบังคับเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ในการบริหารจัดการเมืองเก่าได้ทั้งในด้านของการอนุรักษ์และการพัฒนา ชุดความรู้เล่มนี้ได้รวบรวมกฎบัตรระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหลักการในการอนุรักษ์ที่ปฏิบัติกันเป็นสากล

นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. ๒๕๒๘ รวมทั้งพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ ส่วนในด้านของการควบคุมการพัฒนาและกิจกรรมต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อเมืองเก่าสามารถใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๓๘ พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙

อีกทั้งยังมีการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองเก่าไว้ด้วย อาทิ การใช้พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ ในการบริหารจัดการพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ราชพัสดุ และพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการเข้าซื้อเสนอขอขออนุญาตท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้น

๑. ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับระบุถึงเมืองเก่าไว้อย่างไร

การดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น เนื่องจากเมืองเก่าเป็นสิ่งที่สะท้อนอารยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาแต่โบราณและมักจะมีการค้นพบแหล่งศิลปกรรมปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากภายในเมืองเก่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดนิยามของเมืองเก่าไว้ว่า

- เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน หรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะจำเพาะของสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์
- เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีรูปแบบผสมผสานสถาปัตยกรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะเป็นรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาในยุคต่างๆ
- เมืองหรือบริเวณของเมืองที่เคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัยหนึ่งและยังคงมีลักษณะเด่นประกอบด้วยโบราณสถาน
- เมืองหรือบริเวณของเมืองซึ่งโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งสถาปัตยกรรม หรือคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดี หรือประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ บริเวณที่เป็นเมืองเก่า และองค์ประกอบของเมืองเก่ายังได้มีการระบุตาม**ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์** ซึ่งมีมาตราที่เกี่ยวกับเรื่องกำแพงเมือง-คูเมือง ดังนี้

มาตรา ๑๓๐๔ สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นรวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมา เป็นของแผ่นดินโดยประการอื่น ตามกฎหมายที่ดิน

(๒) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่งทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(๓) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อม และโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์

มาตรา ๑๓๐๕ ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นจะโอนแก่กันได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายเฉพาะหรือพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๓๐๖ ท่านห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับแผ่นดินในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

มาตรา ๑๓๐๗ ท่านห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของแผ่นดินไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือไม่

ดังนั้น เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีร่องรอยทางวัฒนธรรมทั้งในสมัยอดีตหรือที่สืบเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะองค์ประกอบสำคัญของเมืองเก่า ได้แก่ กำแพงเมือง-คูเมือง ประตูเมือง สระน้ำ ป้อมปราการ หอรบ จึงเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม หรือมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของชาติและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ไว้ เพื่อให้สามารถจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน จนสามารถนำไปสู่การพัฒนาของสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ตามความหมายของการพัฒนาเชิงอนุรักษ์

๒. มาตรการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในระดับสากล

มาตรการต่างๆ ในระดับสากลที่สามารถนำมาใช้ในการอนุรักษ์เมืองเก่าให้สัมฤทธิ์ผลนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ แนวทางตามลำดับความยาก-ง่าย ดังนี้

๑) **การครอบครองกรรมสิทธิ์โดยรัฐ** หมายถึง การที่รัฐทำการเวนคืนหรือซื้อทรัพย์สินที่มีคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมแล้วนำมาอนุรักษ์และใช้ประโยชน์เอง แนวทางนี้สามารถทำได้ค่อนข้างจำกัด นั่นคือเฉพาะในส่วนที่เป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญมากในระดับประเทศเท่านั้น เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูงทั้งในการเวนคืนหรือซื้อเพื่อให้ได้กรรมสิทธิ์ และยังต้องใช้งบประมาณในการบูรณะ และบำรุงรักษาในระยะยาวอีก ในบางประเทศการครอบครองกรรมสิทธิ์อาจไม่ได้ดำเนินการโดยภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่ใช้วิธีจัดตั้งองค์กรพิเศษซึ่งไม่ได้มาจากรัฐ แต่เป็นการรวมตัวของบุคคลหรือองค์กรซึ่งรัฐอำนวยความสะดวกให้ซื้อ และดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีคุณค่าได้โดยมีการยกเว้นภาษีเนื่องจากการช่วยรัฐในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม องค์กรดังกล่าวไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณของรัฐ แต่มีเงินทุนหมุนเวียนจากการดำเนินกิจการและค่าสมาชิก ส่วนใหญ่จะดำเนินการในลักษณะเป็นกองทุน เรียกว่า กองทุนแห่งชาติ (National trust) เพื่อการอนุรักษ์ มีการดำเนินการอย่างเข้มแข็งในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

๒) **การออกกฎหมาย** จัดได้ว่าเป็นเครื่องมือที่มีความเข้มข้นน้อยกว่าการเข้าครอบครองกรรมสิทธิ์ ทั้งนี้ การออกกฎหมายข้อบังคับ การใช้ข้อบังคับเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมาก เนื่องจากมรดกทางวัฒนธรรมถือเป็นทรัพยากรที่สามารถสร้างทดแทนขึ้นมาใหม่ จึงต้องมีการใช้มาตรการเพื่อบังคับให้มีการดำเนินการที่รักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของอาคารหรือทรัพย์สินไว้

การใช้กฎหมายข้อบังคับ สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ ข้อบังคับแบบเข้มงวด (Hard regulation) และข้อบังคับแบบอ่อน (Soft regulation)

ก. การบังคับแบบเข้มงวด (Hard regulation) หมายถึง การใช้บังคับที่ออกมาเป็นกฎหมายซึ่งโดยมากมีบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืน แบ่งได้เป็น ๔ ประเภทย่อย ได้แก่

(๑) การสงวนรักษาสีงก่อสร้างที่มีคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม หมายถึง การรักษาสภาพให้คงอยู่โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินนั้น กรณีของประเทศไทย ได้แก่ การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากร ซึ่งเป็นอำนาจของรัฐบาลกลาง แต่ในหลายประเทศ การประกาศขึ้นทะเบียนสามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

(๒) การกำหนดประโยชน์ใช้สอย (Function) หรือการใช้ประโยชน์ (Use) ในอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง ซึ่งเป็นกฎหมายที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ของมรดกทางวัฒนธรรมได้ หากอนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์ที่เปลี่ยนไปจากเดิม อาจต้องมีการปรับสภาพทางกายภาพด้วย ในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งทำได้ทั้งในผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ

(๓) การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทั้งในกรณีของอาคารหรือสิ่งก่อสร้างสำคัญที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage building) และพื้นที่โดยรอบ (Precincts) การใช้บังคับดังกล่าวโดยมากจะประกาศโดยใช้มาตรการทางผังเมือง ซึ่งจำกัดทั้งขนาดและรูปร่างของอาคารอื่นที่ไม่ได้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม แต่มีผลต่อสภาพโดยรอบที่อาจทำลายคุณค่าของมรดกนั้น ในประเทศไทยอาจใช้พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยเป็นข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินผนวกกับการควบคุมความสูง ระยะร่น และอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นดิน

ในผังเมืองรวม หรืออาจใช้ช่องทางการประกาศให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

(๔) การใช้อำนาจในขั้นตอนของการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอนุรักษ์อย่างไร (Decisionmaking) ยกตัวอย่างเช่น การตัดสินใจว่าอาคารประวัติศาสตร์หลังนี้ควรให้มีการเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยได้หรือไม่ กระบวนการของการตัดสินใจอาจทำได้โดยใช้การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ (Expert assessment) การปรึกษาหารือในชุมชน (Community consultation) การมีคณะกรรมการพิจารณาอย่างเป็นทางการ (Official review) หรือการตัดสินใจพิจารณาแต่ละกรณีหรือการใช้อำนาจดุลพินิจ (Discretionary power) ในประเทศไทยนั้น กรณีของโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้ว กรมศิลปากรได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมาเรียกว่า “คณะกรรมการวิชาการเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน” มีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นและคำแนะนำในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตในการดำเนินการเกี่ยวกับโบราณสถาน การให้ความเห็นเกี่ยวกับการประกาศขึ้นทะเบียน การกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานที่จะขึ้นทะเบียน เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นคณะกรรมการอย่างเป็นทางการ ในส่วนของพื้นที่อนุรักษ์เมืองเก่า ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ถือเป็นคณะกรรมการอย่างเป็นทางการเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ในระดับจังหวัดแต่ละจังหวัดที่มีเมืองเก่าอาจตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมืองขึ้น เพื่อพิจารณาโครงการพัฒนาต่างๆ ในเขตอนุรักษ์เมืองเก่า ซึ่งอาจประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หรือประกาศโดยใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีก็ได้

ข. การบังคับแบบอ่อน (Soft regulation) คือ การกำหนดเงื่อนไขผ่านการทำข้อตกลงในรูปของสนธิสัญญา (Treaties) อนุสัญญา (Convention) กฎบัตร

หรือธรรมนูญ (Charters) แนวทาง (Guidelines) ข้อปฏิบัติ (Code of practice) หรืออื่นๆ ที่มักไม่มีบทลงโทษหากมีการละเมิด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ กฎบัตรเวนิซ (Venice Charter) และกฎบัตรนานาชาติอื่น รวมทั้ง แนวทางการพัฒนาอาคารที่จัดทำโดยเทศบาลหรือชุมชน

๓) แรงจูงใจ (Incentive) เป็นมาตรการที่ภาครัฐในหลายประเทศใช้ในการสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ มาตรการสร้างแรงจูงใจก็ใช้กันมากในด้านการพัฒนาเมืองด้วย เช่น การให้โบนัสในรูปของการเพิ่มพื้นที่อาคารแก่นักพัฒนา หากมีการสละพื้นที่บางส่วนให้กับสาธารณะหรือในลักษณะอื่นๆ ก็มี ซึ่งเหตุผลของการที่รัฐต้องใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจสำหรับการอนุรักษ์คือ

- รัฐมีความประสงค์จะใช้ทรัพยากรจากแหล่งอื่นนอกจากทุนของรัฐ หรือการใช้อำนาจบังคับตามกฎหมายในการสนับสนุนการอนุรักษ์

- รัฐจะต้องลดแรงกดดันที่มีผลต่อการทำลายมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งแรงกดดันที่มาจากรัฐเอง เช่น การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เอื้อต่อการพัฒนามากจนต้องมีมาตรการเพื่อให้มีการอนุรักษ์มากขึ้น โดยมีข้อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

- รัฐต้องการที่จะแทรกแซงกลไกตลาดในกระบวนการพัฒนาของภาคเอกชน ซึ่งเป็นกลไกระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนาใหม่

- รัฐต้องการที่จะชดเชยเจ้าของอาคารที่อาจมีภาระจากการอนุรักษ์อาคารของตน ซึ่งขาดการสนับสนุนจากทางอื่น

แรงจูงใจที่รัฐให้แก่เอกชนอาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ แรงจูงใจโดยตรง (Direct incentive) และแรงจูงใจทางอ้อม (Indirect incentive)

ก. แรงจูงใจโดยตรง (Direct incentive) ได้แก่ การให้เงินสนับสนุน

โดยตรงแก่เจ้าของทรัพย์สินที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม การให้เงินสนับสนุนนี้มีพื้นฐานมาจากการที่รัฐได้ประกาศคุ้มครองทรัพย์สินที่มีคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นของเอกชน และหากรัฐไม่สามารถซื้อคืนได้ ก็จะต้องมีกลไกในการช่วยเหลือในการบำรุงรักษาเพื่อให้เสื่อมสลายลงไป โดยผู้เป็นเจ้าของจะต้องมีภาระในการใช้จ่ายเพื่อการนี้ การที่รัฐจะให้การสนับสนุนได้นั้น ทรัพย์สินนั้นจะต้องได้รับการรับรองหรือประกาศจากภาครัฐก่อน นั่นคือการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน (หรือบางประเทศมีหลายระดับ ทั้งขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชี) ดังนั้น การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน หรือการขึ้นบัญชี ไม่ได้มีผลแค่เพียงแจ้งให้ทราบว่าอาคารหรือสิ่งก่อสร้างมีความสำคัญเท่านั้น แต่ยังมียกของกฎหมายด้วยว่า อาคารหรือสิ่งก่อสร้างนั้น เป็นสมบัติของสาธารณะ ดังนั้น สาธารณะซึ่งรัฐเป็นผู้ควบคุมทรัพยากรการบริหารจัดการ จะต้องให้ความช่วยเหลือด้วย แม้ว่ามรดกทางวัฒนธรรมนั้น จะเป็นทรัพย์สินของใครก็ตาม

การให้เงินสนับสนุนนี้ อาจเป็นการให้แบบให้เปล่า (Grants) หรือเป็นการสมทบ (Matching grant) ซึ่งประเทศในยุโรปหลายประเทศได้มีมาตรการนี้มานานแล้ว เช่น ในอังกฤษ มีมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๕๓ นอกจากนั้น ยังมีในสวิตเซอร์แลนด์ เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส ออสเตรีย หรือแม้กระทั่งในโปแลนด์ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยในโปแลนด์นั้น รัฐจะให้เงินสมทบร้อยละ ๓๐ แก่เจ้าของเอกชน ในการบูรณะอาคารที่ได้มีการประกาศขึ้นทะเบียน

การให้เงินสนับสนุนและเงินสมทบนี้ มีความหลากหลายมาก ทั้งวัตถุประสงค์ของการให้ (เช่น เพื่อบูรณะ หรือแค่ช่วยบำรุงรักษาเท่านั้น) การกำหนดผู้ที่จะรับมอบ รูปแบบของการตัดสินใจ (เช่น ใช้มาตรฐานเดียว หรือมีคณะกรรมการตัดสินใจ) ซึ่งแต่ละประเทศหรือแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะรูปแบบของตนเอง

สำหรับประเทศไทยพบว่าเคยมีการจัดทำโครงการสาธิตที่ ตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นมาตรการจูงใจให้ท้องถิ่นดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม ทั้งนี้ รัฐบาลเดนมาร์กโดยสำนักงานให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ของประเทศเดนมาร์ก (DANIDA) ให้การสนับสนุนการซ่อมแซมอาคารที่มีคุณค่า ทางสถาปัตยกรรมซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า ๕๐-๑๐๐ ปี โดยจ่ายเงินสมทบ ร้อยละ ๕๐ และอีกร้อยละ ๕๐ เจ้าของเป็นผู้จ่าย นอกจากนี้ในบางประเทศจะมีการกำหนด ให้เจ้าของที่ได้รับเงินช่วยเหลือ จะต้องเปิดอาคารให้สาธารณะเข้าชมเป็นการ ตอบแทน ในช่วงเวลาที่สมควร

ข. แรงจูงใจทางอ้อม (Indirect incentive) หมายถึง การที่รัฐไม่ได้ มอบเงินให้เอกชนเพื่อบูรณะหรือบำรุงรักษาโดยตรง แต่ใช้มาตรการอื่นๆ เพื่อให้เจ้าของอาคารหันมาใช้ทางเลือกต่างๆ ในการจัดการกับอาคารที่มีคุณค่าของ ตน แรงจูงใจทางอ้อมนี้ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการให้สิทธิพิเศษทางภาษี แบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือภาษีเงินได้ กับภาษีโรงเรือนและที่ดิน

(๑) การลดภาษีเงินได้ (Income tax reduction) การลดภาษี เงินได้เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์เป็นมาตรการที่รัฐบาลหลายประเทศได้ใช้ มีสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลียและเยอรมนี เป็นต้น ในการนี้ รัฐบาลลดภาษีเงินได้ให้แก่บุคคลเอกชน ผู้ครอบครองมรดกทางวัฒนธรรมในรูปของการทดแทนค่าใช้จ่ายในการบำรุง รักษา (Cost of maintenance) หรือแม้แต่การลดภาษีเพื่อทดแทนการไม่พัฒนา อาคารนั้นให้เป็นรูปแบบอื่น (Cost of keeping property intact) นอกจากนี้ ในบางประเทศยังลดภาษีเงินได้ให้กับบริษัทเอกชนที่ได้เข้ามาช่วยอนุรักษ์โบราณสถานหรือมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งในประเทศไทยก็ได้ใช้วิธีนี้บ้างในรูปของเงิน บริจาคที่นำไปลดภาษีได้ แต่ไม่ได้มีการระบุอย่างชัดเจนว่าหากบริษัทเอกชนใด ช่วยเหลือในการอนุรักษ์แล้ว จะได้ลดภาษีเหมือนในต่างประเทศ

(๒) การลดภาษีโรงเรือนและที่ดิน (Property tax reduction)

ในประเทศที่มีการซื้อขายเปลี่ยนมืออสังหาริมทรัพย์บ่อยครั้งและมีการกำหนดอัตราภาษีโรงเรือนและที่ดินสูง การมีมาตรการแรงจูงใจด้านภาษีโรงเรือนและที่ดินทำให้มีผลในการสนับสนุนการอนุรักษ์ค่อนข้างมาก โดยรัฐอาจทำได้สองทาง ทางแรกคือ การกำหนดราคาประเมินคงที่สำหรับอาคารอนุรักษ์ ในขณะที่พื้นที่โดยรอบมีการขึ้นราคาประเมินทุกปี ทำให้เจ้าของที่เป็นอาคารอนุรักษ์ไม่ต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินเพิ่ม จะได้นำเงินที่เหลือมาบำรุงรักษาอาคารได้ หรืออีกทางหนึ่งคือ รัฐกำหนดอัตราภาษีที่ต่ำเฉพาะทรัพย์สินที่มีการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรม การใช้มาตรการนี้กับประเทศไทยยังไม่น่าจะเหมาะสมเท่าใดนัก เนื่องจากอัตราภาษีโรงเรือนและที่ดินต่ำ อีกทั้งการจัดเก็บยังไม่มีประสิทธิภาพดีพอที่จะครอบคลุมอาคารและที่ดินทุกแปลง ซึ่งหากมีการปรับปรุงด้านนี้แล้ว ก็อาจจะนำมาใช้ได้

๔) การเปลี่ยน/โอนสิทธิในการพัฒนาทรัพย์สิน การพิจารณาเรื่องสิทธิ

ในการพัฒนาทรัพย์สิน ได้กลายมาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการแทรกแซงของรัฐในเรื่องการอนุรักษ์ เนื่องจากทรัพย์สินที่รัฐกำหนดให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทำให้เจ้าของที่เป็นเอกชนถูกจำกัดสิทธิในทรัพย์สินนั้น นอกจากสิทธิในการพัฒนาแล้ว ยังมีการควบคุมทำให้เจ้าของต้องบูรณะและบำรุงรักษาทรัพย์สินนั้นไม่ให้เสื่อมคุณค่า เมื่อเป็นดังนี้ ในหลายประเทศจึงต้องมีแรงจูงใจดังได้กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งรัฐเป็นผู้จ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่หากรัฐไม่ต้องการเป็นผู้จ่าย รัฐก็มีหนทางในการใช้กลไกในการกำหนดสิทธิในทรัพย์สินได้อีกทางหนึ่ง มาตรการที่มีการใช้กันแพร่หลายที่สุด ได้แก่ การโอนสิทธิการพัฒนา (Development Rights Transfer หรือบางแห่งใช้ Transferable Development Rights-TDR) และอีกมาตรการหนึ่งคือ การผ่อนภาระในการดูแลรักษารูปด้านหน้าอาคาร (Facade easement)

การผ่อนภาระในการดูแลรูปด้านหน้าอาคาร (Facade easement) คือ การที่เจ้าของอาคารที่มีรูปด้านหน้าอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมไม่สามารถบำรุงรักษาไว้ได้ จึงโอนหรือขายให้กับรัฐเฉพาะในส่วนนี้ เพื่อให้รัฐดูแล แต่ส่วนอื่น เช่น เนื้อที่ภายในอาคารเจ้าของยังมีสิทธิในการอยู่อาศัยและพัฒนาได้ อย่างไรก็ตาม วิธีการนี้รัฐยังคงต้องเสียงบประมาณในการซื้อหรือรับโอนอยู่ดี

การโอนสิทธิการพัฒนา มีหลักการที่อาจอธิบายได้ง่ายคือ การที่เจ้าของอาคารที่มีคุณค่าถูกจำกัดสิทธิการพัฒนาอาคารของตน ทำให้เกิดข้อเสียเปรียบเมื่อเทียบกับอาคารอื่นๆ ที่ไม่ได้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น สิทธิการพัฒนาดังกล่าว หากมีการโอนหรือขายให้กับอาคารอื่น ก็จะลดแรงกดดันในเรื่องความไม่เท่าเทียมในการพัฒนาได้ ด้วยหลักการดังกล่าว ทำให้ในหลายเมืองมีการใช้เครื่องมือนี้ในการสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์ โดยเฉพาะบางเมืองในอเมริกา และแคนาดา อย่างไรก็ตาม ในหลักการดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ยาก แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้วเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนมาก เช่น จะใช้วิธีอะไรในการประเมินสิทธิการพัฒนาให้มีค่าเป็นตัวเงิน หรือวิธีการซื้อขายสิทธิการพัฒนา ดังนั้น สิ่งที่รัฐจะต้องจัดเตรียมสำหรับการใช้เครื่องมือนี้คือ

ก. การกำหนดเพดานของการพัฒนา (เช่น ในรูปของอัตราส่วนระหว่างพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่แปลงที่ดิน (Floor Area Ratio: FAR) ซึ่งค่า FAR ยิ่งน้อยจะส่งผลดี เนื่องจากจะทำให้มีความหนาแน่นต่ำ อย่างไรก็ตาม การกำหนดจะขึ้นกับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ดังเช่นในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ที่มีการกำหนด FAR ไว้เป็น ๔ ส่วน ซึ่งในพื้นที่อื่นอาจกำหนดให้น้อยลงกว่านั้นได้) ทั้งบริเวณที่อนุรักษ์กับบริเวณที่ให้พัฒนาได้ เพื่อให้พื้นที่ที่พัฒนาได้มาขอซื้อหรือรับโอนสิทธิเพิ่มเติม

ข. การกำหนดวิธีการซื้อหรือโอนสิทธิ เช่น ใช้เงิน หรือข้อผูกมัดอื่นๆ

ค. การกำหนดตัวกลางในการเจรจาและกำหนดข้อแลกเปลี่ยน เช่น ธนาคารเพื่อการโอนสิทธิ ฯลฯ

การโอนสิทธิการพัฒนาเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน รัฐจะต้องมีความพร้อม แม้ว่าในหลักการจะดูเหมือนว่ามีความยุติธรรม แต่ในทางปฏิบัติแล้วค่อนข้างยาก ดังนั้น โดยส่วนใหญ่ในหลายประเทศไม่สามารถดำเนินการได้ ในกรณีของประเทศไทย การสร้างกฎเกณฑ์เพดานการพัฒนาพื้นฐานในผังเมืองรวมทั่วทั้งบริเวณในรูปของ FAR (ยกเว้นในพื้นที่กรุงเทพมหานครตามผังเมืองรวมฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒) ยังไม่มี ดังนั้น ในการทำให้เกิดความต้องการการพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้นจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากไม่ได้มีการกำหนดเพดานการพัฒนา นอกจากนั้น การกำหนดเพดานการพัฒนาในพื้นที่ผังเมืองรวมในกรุงเทพมหานครยังได้กำหนดให้พัฒนาได้มาก (มี FAR สูง) ภาคเอกชนจึงไม่มีความต้องการในการพัฒนาเพิ่มแต่อย่างใดเนื่องจากเพดานการพัฒนาที่มีอยู่ก็สูงพออยู่แล้ว

๕) การให้ข้อมูลข่าวสาร จัดเป็นเครื่องมือระดับอ่อนที่สุดที่รัฐแทรกแซงในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ การให้ข้อมูลข่าวสารอาจแบ่งได้ดังนี้

ก. การระบุและบันทึก (Identification and documentation) โดยนัยหมายถึงการขึ้นทะเบียน (Registration) หรือขึ้นบัญชี (Listing) มรดกทางวัฒนธรรม ในทางสากล การขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชี ถือว่าสงวนทรัพย์นั้น จะต้องมีการปกป้องคุ้มครองและดูแลเป็นพิเศษ ในหลายพื้นที่ การขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชีจะทำให้เจ้าของที่เป็นเอกชนมีสิทธิที่จะขอรับการสนับสนุนการช่วยเหลือ (แต่ประเทศไทยไม่มี)

ข. การรับรองว่ามีความสำคัญ (Validation) หมายถึง นอกจากการระบุแหล่งแล้ว การขึ้นบัญชีหรือขึ้นทะเบียนยังบอกด้วยว่าพื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญทางวัฒนธรรม

ค. การยอมรับ (Recognition) การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม ถือเป็นลักษณะหนึ่งของการยอมรับในความสำคัญนั้น

ง. การส่งเสริม สนับสนุน (Promotion) ในหลายประเทศการขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชีไม่ใช่แค่เพียงการบอกว่าสำคัญหรือการยอมรับเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากความสำคัญนั้น เช่น การกำหนดให้วันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (ของไทยได้แก่วันอนุรักษ์มรดกไทย ตรงกับวันที่ ๒ เมษายน ของทุกปี) และได้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์และแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ในยุโรปในทศวรรษที่ ๑๙๘๐ ได้มีการกำหนดให้มีปีแห่งมรดกของยุโรป (European Heritage Year) ซึ่งทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในด้านการอนุรักษ์อย่างมากทั้งในด้านวิชาการและการนำมาปฏิบัติ

จ. คู่มือเทคนิคการอนุรักษ์ (Preservation and maintenance technique) ได้แก่ การจัดทำและเผยแพร่เทคนิควิธีการอนุรักษ์ผ่านทางคู่มือวิธีการสงวนรักษาและดูแลอาคารประวัติศาสตร์ เป็นที่นิยมทำกันมากในประเทศตะวันตก และที่มีการจัดทำกันอย่างชัดเจนคือ ในประเทศสิงคโปร์ คู่มือดังกล่าวมีความสำคัญมาก เนื่องจากในหลายประเทศได้ใช้ควบคู่ไปกับการขอใช้สิทธิในการของบประมาณช่วยเหลือจากรัฐ

ฉ. ความร่วมมือ (Coordination) เนื่องจากในการอนุรักษ์ จำเป็นที่จะต้องอาศัยกลุ่มคนหลายกลุ่มทั้งภาครัฐและเอกชน การมีเอกสารและข้อมูลที่ชัดเจนจะมีประโยชน์มากในการดำเนินการร่วมกัน ซึ่งเริ่มด้วยการกำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์จากภาครัฐลงมาถึงกฎหมายและข้อกำหนดต่างๆ ที่ทุกฝ่ายจะต้องทราบเพื่อการดำเนินการ

ข. การให้การศึกษา (Education) การให้การศึกษาในด้าน การอนุรักษ์มีรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่การจัดทำเอกสารเผยแพร่ การให้ทุน จัดสัมมนา การให้งบประมาณจัดตั้งเครือข่ายอนุรักษ์ หรือแม้กระทั่งการจัด โครงการสาธิต การจัดทำหุ่นจำลอง หรือต้นแบบการพัฒนา ส่วนใหญ่การดำเนินการ ในลักษณะนี้มักใช้งบประมาณจากรัฐหรือองค์กรเอกชนที่ไม่หวังผลกำไร หรือ กองทุนทั้งในและต่างประเทศ

ข. การโน้มน้าว (Persuasion หรือ Exhortation) หมายถึง การที่รัฐเป็นฝ่ายรุก (proactive) ในการดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตอบรับกับความต้องการการพัฒนา โครงการที่มีการดำเนินการ ระดับโลกคือ การขึ้นบัญชีมรดกโลกที่อยู่ในภาวะอันตราย (World Heritage in Danger) ในการนี้ ยูเนสโกได้กำหนดกลยุทธ์ในการสนับสนุนการอนุรักษ์และการ ให้แรงจูงใจที่เหมาะสมด้วย

จะเห็นได้ว่ามาตรการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองเก่า นั้น มีความ ยาก-ง่ายต่อการปฏิบัติในลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ การให้ข้อมูลข่าวสารและ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ถือว่ามีความสำคัญ และจำเป็นต่อการอนุรักษ์เมือง เก่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ และ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่ประชาชนจะได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม มาตรการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในระดับสากลดังที่ได้ กล่าวถึงแล้ว ได้สะท้อนอยู่ในกฎบัตรระหว่างประเทศ โดยส่วนใหญ่ประเทศไทย ได้ให้สัตยาบันและมีสถานะเป็นรัฐสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตามกฎบัตรเหล่านั้นด้วย ซึ่งกฎบัตรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่ามี ดังนี้

๒.๑ กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และบูรณะโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง (The Venice Charter ๑๙๖๔)

กฎบัตรนี้ประกาศในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยเน้นความรับผิดชอบร่วมกันในการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นของแท้ดั้งเดิม เพื่อส่งมอบสู่อนุชนในรุ่นต่อไป ในข้อแรกของกฎบัตรนี้มีความสำคัญเกี่ยวกับเมืองเก่าเป็นอย่างมาก ดังนี้

ข้อ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับโบราณสถานมิได้ครอบคลุมแต่เพียงสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมเท่านั้น หากรวมถึงบริเวณของเมืองหรือชนบทซึ่งเป็นแหล่งที่พบหลักฐานของอารยธรรมใดอารยธรรมหนึ่ง หรือพัฒนาการที่สำคัญ หรือเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ คำจำกัดความนี้มีได้เจาะจงเฉพาะงานศิลปะที่ยิ่งใหญ่หากหมายรวมถึงงานธรรมดาสามัญจากอดีตที่ได้เพิ่มพูนความสำคัญในเชิงวัฒนธรรมตามกาลเวลาอีกด้วย

ดังนั้น เมืองเก่าจึงจัดเป็นพื้นที่สำคัญที่ต้องดำเนินการมาตรการในการอนุรักษ์เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้เพิ่มพูนความสำคัญในเชิงวัฒนธรรมตามกาลเวลา ซึ่งกฎบัตรดังกล่าวได้ให้แนวทางในการอนุรักษ์ที่สามารถใช้ประโยชน์จากโบราณสถานในลักษณะของการปรับการใช้สอยได้ดังปรากฏในข้อ ๕ และ ๖ ดังนี้

ข้อ ๕ การอนุรักษ์โบราณสถานจะดำเนินการสะดวก หากโบราณสถานนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์บางประการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย จึงควรสนับสนุนการใช้สอยในลักษณะนี้ แต่จะต้องไม่เปลี่ยนแปลงผังบริเวณหรือการตกแต่งของอาคาร ความต้องการเปลี่ยนแปลงเพื่อการใช้สอยที่เปลี่ยนไปอาจได้รับอนุญาตให้กระทำได้ภายในขอบเขตข้างต้นนี้เท่านั้น

ข้อ ๖ การอนุรักษ์โบราณสถานหมายถึงการสงวนรักษาบริเวณแหล่งที่ตั้งในขอบเขตที่เหมาะสมกับขนาดของโบราณสถานด้วย ที่ใดก็ตามที่แหล่งที่ตั้ง

เดิมยังคงสภาพปรากฏอยู่จะต้องเก็บรักษาไว้ จะยินยอมให้มีสิ่งปลูกสร้างใหม่ มีการรื้อทำลาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขที่อาจเปลี่ยนความสัมพันธ์ของมวล และสีในแหล่งที่ตั้งโบราณสถานนั้นไม่ได้

นอกจากนี้ในกฎบัตรดังกล่าวยังได้ให้แนวทางในการบูรณะและการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้โดยมีประเด็นสำคัญบางข้อดังนี้

การบูรณะ

ข้อ ๙ ขั้นตอนของการบูรณะเป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัย ความชำนาญเฉพาะสาขาวิชาโดยมุ่งที่จะสงวนรักษาและแสดงคุณค่าแห่งสุนทรียภาพ และประวัติศาสตร์ของโบราณสถาน รวมทั้ง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเคารพต่อ วัสดุตั้งเดิมและเอกสารที่เป็นของแท้ การบูรณะจะต้องหยุดทันที ณ จุดที่เราต้อง คาดคะเนสันนิษฐาน ในกรณีที่มีความจำเป็น ส่วนที่เพิ่มเติมเข้าไบนั้นต้องระบุให้ ชัดเจน สามารถแยกออกได้จากองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเดิมของโบราณสถาน และมีการประทับตราระบุเวลาที่ดำเนินการ การบูรณะในกรณีใดๆ ก็ตามจะต้องมี การศึกษาทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์เกี่ยวกับโบราณสถานก่อนเสมอ

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่เทคนิคที่ใช้มาแต่ดั้งเดิมไม่มีประสิทธิภาพ เพียงพอ การเสริมความมั่นคงแข็งแรงของโบราณสถานอาจสัมฤทธิ์ผลได้โดยการ ใช้เทคนิคสมัยใหม่ในการอนุรักษ์และก่อสร้าง ทั้งนี้ ประสิทธิภาพของเทคนิคจะ ต้องมีข้อมูลทางวิชาการยืนยัน และมีประสบการณ์การนำมาใช้เป็นเครื่องพิสูจน์

ข้อ ๑๑ จะต้องเคารพสิ่งก่อสร้างในทุกยุคสมัยของโบราณสถาน เพราะเอกภาพของรูปแบบเพียงยุคใดยุคหนึ่งไม่ใช่เป้าหมายของการบูรณะโบราณสถาน เมื่ออาคารประกอบด้วยการก่อสร้างของยุคต่างๆซ้อนทับกันไว้ การเปิดเผยให้เห็นส่วนล่างที่ซ่อนอยู่กระทำได้ในกรณีพิเศษเท่านั้น โดยมีข้อแม้ว่าชั้นที่ รื้อออกไปนั้นต้องมีสิ่งที่น่าสนใจอยู่เพียงเล็กน้อย และวัสดุส่วนล่างที่นำเสนอจะต้องมี

คุณค่าอย่างสูงทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสุนทรียภาพ และอยู่ในสภาพที่ตีพิมพ์จะดำเนินการได้ การประเมินความสำคัญขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและการตัดสินใจที่อาจเป็นการทำลายจะขึ้นอยู่กับผู้ที่รับผิดชอบทำงานเพียงผู้เดียวมิได้

ข้อ ๑๒ การซ่อมแซมแทนที่ส่วนที่ขาดหายไปต้องมีความกลมกลืนกับสภาพโดยรวม แต่ในขณะเดียวกันจะต้องเห็นได้ถึงความแตกต่างไปจากส่วนดั้งเดิม เพื่อที่ว่าการบูรณะจะไม่สร้างหลักฐานทางด้านศิลปะหรือประวัติศาสตร์ที่เป็นเท็จ

เอกสารสิ่งพิมพ์

ข้อ ๑๖ ในการดำเนินงานทุกด้านของการสงวนรักษาการบูรณะหรือการขุดค้นจะต้องมีการบันทึกข้อมูลอย่างชัดเจนในรูปแบบของรายงานการวิเคราะห์วิจารณ์ พร้อมกับผังรูปแบบลายเส้นและรูปร่างประกอบเสมอ ทุกขั้นตอนของการทำงานตั้งแต่ งานแผ้วถาง การเสริมความมั่นคงแข็งแรง การจัดองค์ประกอบใหม่ และการทำให้सानกลมกลืน ตลอดจนภาพลักษณ์ทั้งทางด้านเทคนิคและรูปทรงที่เห็นได้ในระหว่างการดำเนินการจะต้องบันทึกรวบรวมไว้ ต้องเก็บบันทึกรายงานนี้ไว้ในหอจดหมายเหตุของสถาบันสาธารณะให้นักศึกษาวิจัยสามารถค้นคว้าได้ และควรจัดพิมพ์เผยแพร่รายงานนี้ด้วย

ดังนั้น หลักการโดยสรุปจะเห็นว่าการรักษาความเป็นของแท้เป็นเรื่องสำคัญ เมื่อจะบูรณะจะต้องมีหลักฐาน ไม่ควรบูรณะตามการคาดคะเนหรือตามการสันนิษฐาน อย่างไรก็ตาม กฎบัตรนี้ก็ยกอนุญาติให้ใช้วัสดุ หรือเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่ไม่ทำลายคุณค่าความเป็นของแท้ได้ นอกจากนี้กฎบัตรดังกล่าวยังได้ให้ความสำคัญกับการบันทึกรวมทั้งการเผยแพร่รายงานดังกล่าวด้วย เนื่องจาก การบันทึกเป็นการสร้างหลักฐานสำหรับการบูรณะที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและการเก็บรักษา รวมทั้ง การเผยแพร่รายงานดังกล่าวจะช่วยให้หลักฐานดังกล่าวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนด้วย

๒.๒ กฎบัตรฟลอเรนซ์ว่าด้วยการสงวนรักษาสวนประวัติศาสตร์

(Historic Gardens - The Florence Charter ๑๙๘๑)

กฎบัตรนี้ได้รับการรับรองโดยสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ในข้อ ๖ ได้ให้นิยามไว้ว่า “...คำว่า “สวนประวัติศาสตร์” สามารถนำมาใช้กับทั้งสวนขนาดเล็ก และสวนสาธารณะขนาดใหญ่ไม่ว่าจะเป็นสวนที่เป็นระเบียบแบบแผนหรือเป็น “สภาพภูมิทัศน์”...” ดังนั้น ในส่วนของพื้นที่สีเขียว และแหล่งธรรมชาติในเมืองเก่าจึงสามารถประยุกต์ใช้แนวทางตามกฎบัตรนี้ทั้งในเรื่องของการบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การบูรณปฏิสังขรณ์ การใช้สอย และการปกป้องคุ้มครองโดยกฎหมายหรือโดยการบริหาร มาใช้ในการบริหารจัดการธรรมชาติในเมืองเก่าได้ ดังเช่นในข้อที่ ๑๒

ข้อที่ ๑๒ ชนิดของไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ต้นไม้และดอกไม้ที่จะนำมาปลูกทดแทนเป็นระยะนั้น จะต้องมีการคัดเลือกโดยคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติทางด้านพฤกษศาสตร์และการเพาะปลูกที่กำหนด และยอมรับกันในภูมิภาคนั้นๆ และด้วยความมุ่งหมายเพื่อเลือกใช้พันธุ์ดั้งเดิม และสงวนรักษาเอาไว้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการรักษาความเป็นธรรมชาติเดิมแท้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้พันธุ์ไม้ดั้งเดิมในการปลูกทดแทน และด้วยวิธีการดั้งเดิม ซึ่งสำหรับเมืองเก่าแล้วการใช้พันธุ์ไม้พื้นถิ่นจึงเป็นเรื่องที่มีความเหมาะสมมากกว่าการใช้พันธุ์ไม้จากต่างถิ่น

๒.๓ กฎบัตรเพื่อการปกป้องคุ้มครองและการจัดการมรดกทางโบราณคดี

(Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage ๑๙๙๐)

กฎบัตรนี้ได้รับความเห็นชอบจากการประชุมสามัญของสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวเนื่องกับการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของเมืองเก่า โดยในกฎบัตรดังกล่าวได้ให้นโยบายเกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองที่ผสมผสานกลมกลืน กฎหมายและการเงิน การสำรวจ การบำรุงรักษาและการอนุรักษ์ การนำเสนอ การให้ข้อมูลและการปฏิสังขรณ์ คุณสมบัติทางวิชาชีพของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งโบราณคดี และความร่วมมือระหว่างประเทศ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีในเมืองเก่าได้

๒.๔ กฎบัตรว่าด้วยมรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่น

(Charter on the Built Vernacular Heritage ๑๙๙๙)

กฎบัตรนี้ได้ผ่านความเห็นชอบของที่ประชุมสามัญสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นจัดได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของเมืองเก่าที่สะท้อนภาพของพัฒนาการของเมืองเก่าได้เป็นอย่างดี กฎบัตรดังกล่าวได้ให้หลักการที่สำคัญในการอนุรักษ์ดังนี้

(๑) การอนุรักษ์มรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาวิชา ในขณะที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และความจำเป็นที่ต้องเคารพต่อลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชน

(๒) ชิ้นงานร่วมสมัยที่อยู่บนสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่น กลุ่มของสิ่งก่อสร้างหรือชุมชนพื้นถิ่นควรเคารพคุณค่าทางวัฒนธรรมและลักษณะตามแบบดั้งเดิมของสิ่งเหล่านั้นด้วย

(๓) มีเพียงน้อยครั้งมากที่สิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นจะสามารถสื่อได้จากโครงสร้างเพียงอย่างเดียว การอนุรักษ์จึงจะดีที่สุดเมื่อทำการบำรุงรักษาและสงวนรักษาไว้ซึ่งลักษณะที่แสดงความเป็นตัวแทนของกลุ่มของสิ่งก่อสร้างและชุมชนเป็นรายภูมิภาคไป

(๔) มรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่ผสมผสานกลมกลืนอยู่กับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์นี้ต้องนำมาใช้ในการพิจารณาในการพัฒนาวิธีการในการอนุรักษ์

(๕) สิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นมิได้รวมเฉพาะรูปทรงทางกายภาพ เนื้อวัสดุของสิ่งก่อสร้าง โครงสร้างและที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างนั้นๆ เท่านั้น แต่รวมถึงแนวทางที่สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้ถูกใช้สอยและเป็นที่เข้าใจ รวมทั้งจารีตประเพณีและการรวมกลุ่มเชิงนามธรรมซึ่งผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งก่อสร้างนั้นด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎบัตรดังกล่าวค่อนข้างเกี่ยวข้องกับชุมชน รวมทั้งความสัมพันธ์ทั้งกับสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม การอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นจึงเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านเก่า หรือเมืองเก่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การประยุกต์ใช้หลักในการอนุรักษ์ตามกฎหมายฉบับนี้จึงสามารถเป็นไปได้กับการอนุรักษ์เมืองเก่าด้วย

๒.๕ กฎบัตรระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

(International Cultural Tourism Charter ๑๙๙๙)

กฎบัตรนี้ผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการของการจัดการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งตัวแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

๒.๖ กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ (Washington Charter ๑๙๘๗)

กฎบัตรนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการอนุรักษ์เมืองเก่า โดยมีสาระสำคัญที่สามารถสรุปโดยสังเขปได้ ๑๑ ข้อ ดังนี้

(๑) กฎบัตรนี้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ทั้งใหญ่และเล็ก ทั้งเมือง ใจกลางเมืองหรือย่านประวัติศาสตร์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ทั้งที่มนุษย์สร้างและธรรมชาติ

(๒) การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์และชุมชนเมืองจะต้องรวมเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายหรือแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม

(๓) คุณลักษณะที่ต้องสงวนรักษาไว้ ประกอบด้วย

- ก. รูปแบบแผนผังของเมืองที่เห็นได้จากการแบ่งพื้นที่ดินและโครงข่ายถนน
- ข. ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารและพื้นที่สีเขียวและพื้นที่โล่ง
- ค. รูปลักษณ์ภายนอกภายในอาคาร
- ง. ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองหรือชุมชนเมืองและแหล่งที่ตั้ง สภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้าง
- จ. การใช้สอยที่หลากหลายที่มีอยู่ในเมือง

(๔) การวางแผนการอนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์
ควรมีการศึกษาในหลายสาขาวิชาคือ

- ก. แผนการอนุรักษ์ต้องให้ความสำคัญกับทุก
ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย โบราณคดี
ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม เทคนิควิทยา
สังคมศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์
- ข. ระบุวัตถุประสงค์หลักของแผนการอนุรักษ์
ให้ชัดเจน เพื่อให้มาตรการทางกฎหมาย
การบริหารและการเงินบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น
- ค. แผนการอนุรักษ์ควรมีเป้าหมายในการสร้าง
ความต่อเนื่องที่กลมกลืนระหว่างชุมชนเมือง
ประวัติศาสตร์และเมืองในส่วนอื่นๆ
- ง. แผนการอนุรักษ์ควรกำหนดว่าอาคารใดควร
รักษาไว้ อาคารใดควรรักษาไว้ภายใต้ข้อแม้บาง
ประการ อาคารใดที่น่าจะรื้อถอนได้ในกรณี
พิเศษจริงๆ
- จ. ต้องเก็บข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่โดยละเอียด
- ฉ. แผนการอนุรักษ์ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้อยู่
อาศัยในพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้นๆ

(๕) ต้องมีการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

(๖) การใช้สอยและกิจกรรมใหม่ควรเข้ากันได้กับลักษณะของ
เมืองและชุมชนประวัติศาสตร์ การประยุกต์การใช้สอยพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้
สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันต้องมีการปรับปรุงสาธารณูปโภคด้วยความระมัดระวัง

(๗) การปรับปรุงการพักอาศัยควรเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐาน
ข้อหนึ่งของการอนุรักษ์

(๘) ควรมีการควบคุมการจราจรภายในเมืองหรือชุมชนเมือง
ประวัติศาสตร์และวางผังกำหนดพื้นที่จอดรถเพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้สร้างความเสีย
หายแก่สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือสภาพแวดล้อม

(๙) ต้องไม่มีการก่อสร้างเส้นทางหลักตามผังเมืองผ่านเข้าไป
ในพื้นที่ประวัติศาสตร์

(๑๐) เมืองประวัติศาสตร์ควรได้รับการปกป้องคุ้มครองจากภัย
ธรรมชาติ และสิ่งรบกวนต่างๆ เช่น ภาวะมลพิษและแรงสั่นสะเทือนต่างๆ จะต้องนำ
มาตรการในการป้องกันและซ่อมแซมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

(๑๑) ควรมีแผนงานการเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อาศัยในพื้นที่เพื่อ
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และควรมีมาตรการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการ
อนุรักษ์

จะเห็นได้ว่ากฎบัตรต่างๆ ที่กล่าวถึงนี้มีหลักการและแนวทางในการปฏิบัติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าได้

ดังนั้น การศึกษาว่าด้วยกฎระเบียบ ข้อกำหนด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่เมืองเก่าจึงได้พิจารณาทั้งข้อกำหนด ระเบียบ และวิธีปฏิบัติ ทั้งในส่วนที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ควบคุม บริหารจัดการแหล่งโบราณสถานในพื้นที่เมืองเก่าและส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในบริบทของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในระดับสากล และกฎหมายไทยโดยมีการพิจารณาร่วมกันในประเด็นของสิทธิขั้นพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของความเป็นมนุษย์ กรอบประเพณี การมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจทางการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

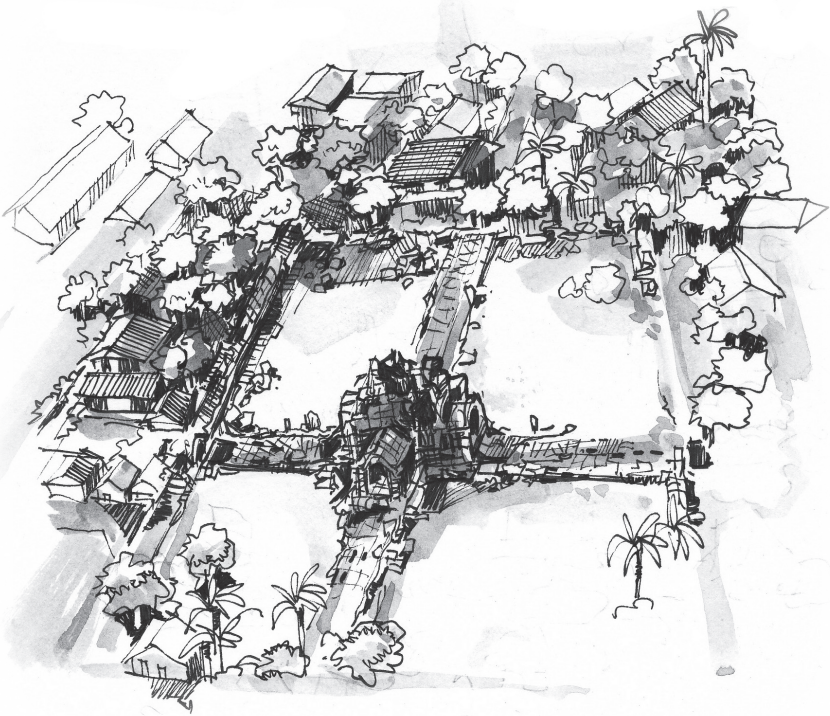
๓. ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทย

การพิจารณาเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าของประเทศไทยนั้น นอกจากจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับนิยามของคำว่า “เมืองเก่า” แล้ว ยังต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม” อีกด้วย โดยที่กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๒๕๕๓) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับศิลปกรรมว่าหมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างหรือกำหนดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบันด้วยความสามารถสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจ และได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และเทคโนโลยี ดังนั้นในการพิจารณาเกี่ยวกับศิลปกรรมดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะคือ

(๑) ศิลปกรรมที่ใช้งานอยู่ เช่น วัด สถานที่ราชการ อาคารพาณิชย์ บ้านเรือน ย่านวัฒนธรรม

(๒) ศิลปกรรมที่ไม่ได้ใช้งาน (ตามหน้าที่เดิม) แล้ว เช่น ซากโบราณสถาน วัดร้าง กำแพงเมือง คูเมือง แหล่งประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี

อีกทั้งเมื่อกล่าวถึงสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จะหมายรวมถึงตัวศิลปกรรม และสภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมความงามของศิลปกรรมนั้นให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ตัวอย่างของสภาพแวดล้อมศิลปกรรม เช่น ปริณพทล รอบตัวศิลปกรรม หรือ อาณาบริเวณเมืองเก่า หรือ ชุมชนเมือง ที่แหล่งศิลปกรรมนั้นปรากฏอยู่

ดังนั้น ในการประมวลระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทยจึงสามารถพิจารณาได้เป็น ๒ ลักษณะคือ

(๑) กฎระเบียบ ข้อกำหนด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตัวศิลปกรรม และ

(๒) กฎระเบียบ ข้อกำหนด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และพื้นที่โดยรอบ

ทั้งนี้ ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทยสามารถประมวลได้ดังนี้

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

(๒) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

(๓) พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

(๔) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘

(๕) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

(๖) พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

(๗) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

(๘) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

(๙) พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๓๘

(๑๐) พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙

(๑๑) พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘

(๑๒) กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ก. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์
และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า
พ.ศ.๒๕๕๖

ข. ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์
โบราณสถาน พ.ศ. ๒๕๒๘

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มีการส่งเสริมและสนับสนุน
การมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนในการพัฒนาทั้งในระดับท้องถิ่นและ
ระดับประเทศ เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ. ๒๕๔๐ ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ให้ความสำคัญ
ของประชาชนและชุมชนในการบริหารจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมดังปรากฏในมาตราต่างๆ ดังนี้

มาตรา ๖๖

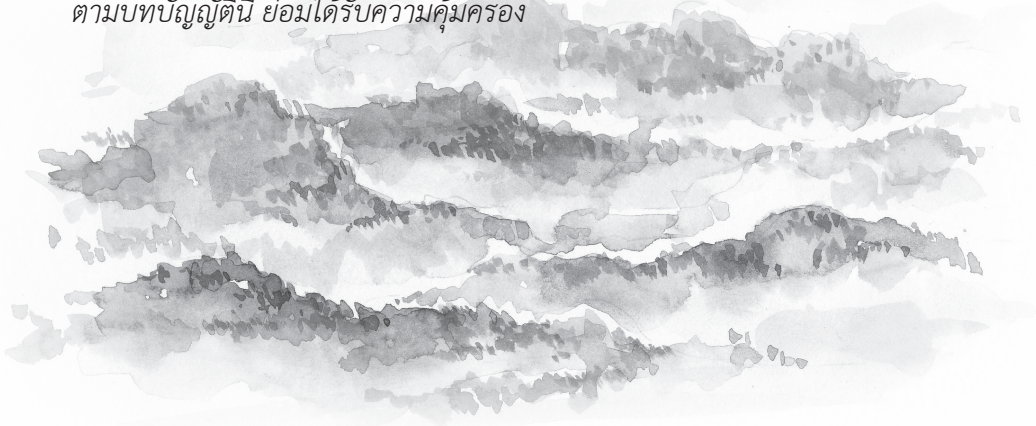
บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อม
มีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม อันดี
ของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และ การ
ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทาง
ชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา ๒๗

สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๗๓

“บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พึ่งพิทักษ์ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีการกำหนดแนวนโยบายด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในมาตรา ๘๕ ดังนี้

มาตรา ๘๕

“รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

(๒) กระจ่ายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

(๓) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

(๔) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

(๕) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการสะสมพิษที่มีผลต่อ สุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับ แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ในมาตรา ๘๗ กล่าวคือ

มาตรา ๘๗

“รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น

(๔) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

(๕) ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรฐานนี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังได้ให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการบัญญัติไว้ในหมวด ๑๔ เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา ๒๘๑-มาตรา ๒๙๐) โดยมีสาระที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

มาตรา ๒๘๙

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยกับมาตรฐาน และระบบการศึกษาของชาติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย”

มาตรา ๒๙๐

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(๒) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(๓) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

(๔) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น”

เนื่องจากมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนั้น หากมีการประกาศใช้บังคับในพื้นที่ใด อาจมีผลเป็นการลิดรอนสิทธิของเจ้าของที่ดินในการใช้ประโยชน์ที่ดินในกิจการบางประเภท เช่น ห้ามก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ที่กำหนด หรืออาจห้ามก่อสร้างอาคารที่มีความสูงเกินจากที่กำหนด เป็นต้น ดังนั้น มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของที่ดิน หรือ สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาทำความเข้าใจในหลักการของรัฐธรรมนูญในส่วนนี้จึงมีความสำคัญ ทั้งนี้รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ชุมชน และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ตลอดจนแนวนโยบายของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

(๑) สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิจะกระทำได้โดยกฎหมายเท่านั้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๑

(๒) สิทธิของรัฐในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งสามารถกระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ โดยหนึ่งในเหตุผลที่สามารถเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ได้ก็คือ ต้องเป็นการเวนคืนเพื่อการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๒

(๓) สิทธิเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ และการแข่งขันโดยเสรีและเป็นธรรม จะถูกจำกัดได้ภายใต้อำนาจแห่งกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๓

(๔) สิทธิของชุมชนดั้งเดิมในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖

(๕) การคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ได้ให้องค์การอิสระ ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นอกจากนี้ ยังบัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่และยังกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖๗ ในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(๒) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(๓) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขอนามัยของประชาชนในพื้นที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๐

จากหลักการของรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ารัฐได้รองรับสิทธิของบุคคลในการใช้ทรัพย์สินของตน ซึ่งการจำกัดสิทธิในการใช้ทรัพย์สิน จะกระทำใ้ภายใต้บังคับของกฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้ รัฐยังบัญญัติรองรับสิทธิของประชาชนในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพ ซึ่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

ของบุคคลไม่สามารถกระทำได้ แต่มีข้อยกเว้นไว้เฉพาะกรณีที่อาศัยอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เป็นที่รู้กันดีที่รัฐสามารถจำกัดสิทธิในการใช้ที่ดินและเสรีภาพในการประกอบกิจการหรืออาชีพของประชาชน

๓.๒ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มีสาระสำคัญคือ การกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมใหม่ (การจัดตั้งหน่วยงานระดับกรมจำนวน ๓ หน่วยงานที่รับผิดชอบงานสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม) การกระจายอำนาจการจัดการสิ่งแวดล้อมไปสู่ระดับจังหวัดและท้องถิ่น การจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดทำแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ๒๐ ปี แผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นมาตรการหนึ่งในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดให้พื้นที่ใดๆ ทั้งของรัฐและเอกชนที่ยังไม่ได้ถูกประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์ตามกฎหมายฉบับนี้หรือกฎหมายอื่น และมีเงื่อนไขตามความในมาตรา ๔๓-๔๕ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ทั้งนี้ การประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ในการประกาศเพื่อ

(๑) ป้องกันพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะตามธรรมชาติหรือมีคุณค่าทางธรรมชาติ ศิลปกรรม ที่ยังไม่มีกฎหมายในเรื่องของการอนุรักษ์เข้ามาคุ้มครองดูแลพื้นที่จากการถูกทำลายหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์

(๒) ควบคุมและแก้ไขปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงเข้าขั้นวิกฤตในพื้นที่ที่มีกฎหมายต่างๆ ควบคุมอยู่แล้วให้กลับคืนสู่สภาพเดิมภายในกำหนดระยะเวลา

(๓) ควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ถูกต้องสอดคล้องกับสภาพของพื้นที่และคุ้มครองประโยชน์มากที่สุด

มาตราที่เกี่ยวกับเรื่องพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕

สิทธิและหน้าที่ของบุคคล

มาตรา ๖

เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิหน้าที่ดังต่อไปนี้

...

(๓) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(๔) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(๕) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด

ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการนั้นบัญญัติไว้

พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๔๓

ในกรณีที่น่าปรากฏว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารหรือมีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ได้โดยง่าย หรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์ และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา ๔๔

ในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๔๓ ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ไว้ในกฎกระทรวงด้วย

(๑) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศตามธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(๒) ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมใดๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบในทางเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของพื้นที่นั้นจากลักษณะธรรมชาติ หรือเกิดผลกระทบต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(๓) กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้างหรือดำเนินการในพื้นที่นั้น ให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

(๔) กำหนดวิธีการจัดการโดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้น รวมทั้ง การกำหนดขอบเขต หน้าที่และความรับผิดชอบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศตามธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่นั้น

(๕) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่นๆ ตามที่เห็นสมควร และเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้น

มาตรา ๔๕

ในพื้นที่ใดที่ได้มีการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ เขตผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคมอุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือเขตควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัตินี้ไว้แล้ว แต่ปรากฏว่ามีสภาพปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรุนแรงเข้าขั้นวิกฤติ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยทันที และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจตามกฎหมายหรือไม่สามารถที่จะทำการแก้ไขปัญหาตามกฎหมายได้ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรีขออนุมัติเข้าดำเนินการเพื่อใช้มาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามมาตรา ๔๔ ตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้นได้

เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่รายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองและกำหนดระยะเวลาที่จะใช้มาตรการคุ้มครองดังกล่าวในพื้นที่นั้น

การขยายระยะเวลาตามประกาศในวรรคสอง ให้กระทำได้เมื่อ
ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี
โดยทำเป็นประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๙๙

ผู้ใดบุกรุกหรือครอบครองที่ดินของรัฐโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
หรือเข้าไปกระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการทำลาย ทำให้สูญหายหรือเสีย
หายแก่ทรัพยากรธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์หรือก่อให้เกิด
มลพิษอันมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่
กำหนดตามมาตรา ๔๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๐

ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๔๔ หรือตามประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา ๔๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อกำหนดให้พื้นที่เมืองเก่าเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และมีการควบคุมการพัฒนาได้ พร้อมทั้งสามารถกำหนดมาตรการคุ้มครองได้ตามมาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕

การบังคับใช้กฎหมายในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการควบคุมการใช้ที่ดินนั้น มีทั้งมาตรการที่บัญญัติห้ามกระทำหรือห้ามดำเนินการ และการบังคับให้ต้องดำเนินการ หากฝ่าฝืนแล้วย่อมมีโทษทางอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่เนื่องจากข้อบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว มีความเกี่ยวพันและกระจายอยู่ตามกฎหมายต่างๆ อีกทั้งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก จึงทำให้ดูเหมือนว่าการบังคับใช้กฎหมายตามมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม อาจซ้ำซ้อนหรือแตกต่างไปจากกฎหมายอื่น นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายตามมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ยังส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพและการใช้สิทธิในทรัพย์สิน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาหลักการของกฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับมาตรการดังกล่าวให้ชัดเจน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อแสวงหาแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๓.๓ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่พบในพื้นที่เมืองเก่า จึงเป็นกฎหมายที่ปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพที่สุด สามารถใช้เป็นหลักในการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อความสะดวกในการดูแล จัดการภายในพื้นที่สาธารณะที่ได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ ๑ เกี่ยวกับโบราณสถานได้แก่

มาตรา ๗

“เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณสถานใดๆ ตามที่อธิบดีเห็นสมควรได้ และให้มีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน โดยให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้ ประกาศดังกล่าวนี้ อธิบดีจะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้กระทำได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การขึ้นทะเบียนโบราณสถานตามความในวรรคก่อน ถ้าโบราณสถานนั้นมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้อธิบดีแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่พอใจก็ให้มีสิทธิร้องต่อศาลภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่อธิบดีแจ้งให้ทราบขอให้ศาลมีคำสั่งให้อธิบดีระงับการขึ้นทะเบียนและหรือการกำหนดเขตที่ดินให้เป็นโบราณสถานแล้วแต่กรณีได้ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอต่อศาลหรือศาลมีคำสั่งคดีถึงที่สุดให้ยกคำร้องขอของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ให้อธิบดีดำเนินการขึ้นทะเบียนได้

มาตรา ๗ ทวิ

ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคารภายในเขตของโบราณสถาน ซึ่งอธิบดีได้ประกาศขึ้นทะเบียนไว้แล้วจะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี

ในกรณีที่มีการปลูกสร้างอาคารโดยมิได้รับอนุญาตให้อธิบดีมีอำนาจสั่งระงับการก่อสร้างและให้รื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันได้รับคำสั่ง

ผู้ใดขัดขืนไม่ระงับการก่อสร้าง หรือรื้อถอนอาคาร หรือส่วนแห่งอาคาร ตามคำสั่งอธิบดี มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน และให้อธิบดีดำเนินการรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นได้โดยเจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้ปลูกสร้างไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือดำเนินคดีแก่ผู้รื้อถอนไม่ว่าด้วยประการใดทั้งสิ้น

สัมภาระที่รื้อถอน ถ้าเจ้าของไม่ขนย้ายออกไปจากเขตโบราณสถานภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันรื้อถอนเสร็จให้อธิบดีจัดการขายทอดตลาดสัมภาระนั้น เงินที่ได้จากการขายเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนและการขายแล้วเหลือเท่าใด ให้คืนให้เจ้าของสัมภาระนั้น”

มาตรา ๘

“บรรดาโบราณสถานซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรได้จัดทำบัญชีและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุและการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย”

นอกจากนี้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ยังมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ไว้ในหมวด ๒ ดังนี้

มาตรา ๑๔

“เมื่ออธิบดีเห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดที่มีได้อยู่ในครอบครองของกรมศิลปากร มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลป ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีเป็นพิเศษ อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุนั้น

ในกรณีที่อธิบดีเห็นว่าโบราณวัตถุใดไม่ว่าจะได้ขึ้นทะเบียนแล้วหรือไม่หรือศิลปวัตถุใดที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว สมควรสงวนไว้เป็นสมบัติของชาติ อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ห้ามทำการค้า และหากเห็นสมควรเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติให้อธิบดีมีอำนาจจัดซื้อโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นไว้ได้

มาตรา ๑๔ ทวิ

เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และการจัดทำทะเบียนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่มีอายุตั้งแต่สมัยอยุธยาขึ้นไป ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศใน

ราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้เขตท้องที่ใดเป็นเขตสำรวจโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้น โดยให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแจ้งปริมาณ รูปพรรณและสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ นั้นต่ออธิบดีตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

เมื่อได้มีประกาศตามวรรคหนึ่งแล้ว อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเข้าไปในเคหะสถานของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ นั้นระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือระหว่างเวลาทำการเพื่อประโยชน์ในการจัดทำทะเบียน และในกรณีที่เห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดมีประโยชน์หรือ คุณค่าในทางศิลป ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีเป็นพิเศษ ให้อธิบดีมีอำนาจดำเนินการตามมาตรา ๑๔ ได้”

มาตรา ๒๔

“โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อนหรือฝัง หรือทอดทิ้งไว้ในราชอาณาจักร หรือในบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะโดยพฤติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ไม่ว่าที่ซ่อนหรือฝังหรือทอดทิ้งจะอยู่ในกรรมสิทธิ์หรือความครอบครองของบุคคลใดหรือไม่ ให้ตกเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ผู้เก็บได้ต้องส่งมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วมีสิทธิจะได้รับรางวัลไม่เกินหนึ่งในสามแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น

อธิบดีตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน เป็นผู้พิจารณากำหนดค่าของทรัพย์สินและเงินรางวัลตามวรรคหนึ่ง ผู้เก็บได้มีสิทธิอุทธรณ์การกำหนดของคณะกรรมการเป็นหนังสือต่ออธิบดีภายในสิบห้าวัน นับแต่วันทราบการกำหนด คำวินิจฉัยของอธิบดีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๔ ทวิ

ในกรณีที่ใบอนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้สูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตต่ออธิบดี ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ทราบการสูญหายหรือถูกทำลาย

การขอรับใบแทนใบอนุญาตและการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

พระราชบัญญัตินี้ตั้งกล่าวยังได้กำหนดบทลงโทษไว้ในหมวด ๕ มาตรา ๓๑ ถึง มาตรา ๓๙

มาตรา ๓๑

ผู้ใดเก็บได้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อน หรือฝัง หรือทอดทิ้งโดยพฤติการณ์ ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ และเบียดบังเอาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๑ ทวิ

ผู้ใดซ่อนเร้น จำหน่าย เอาไปเสีย หรือรับซื้อรับจำนำ หรือรับไว้โดยประการใดๆ ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุอันได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำไปเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๒

ผู้ใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลายทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๓

ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า ทำให้ไร้ประโยชน์ หรือทำให้สูญหายซึ่งโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๗ มอบอำนาจให้อธิบดีกรมศิลปากร มีอำนาจในการกำหนดเขตโบราณสถาน ตามความหมายของโบราณสถาน ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้ให้สถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ ด้วย และตามนัยแห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ กำแพงเมือง-คูเมือง เป็นที่ดินของรัฐ ถือเป็นที่ราชพัสดุ อยู่ในความดูแลของกรมธนารักษ์ จะเห็นได้ว่า ตามความหมายของคำว่า “แหล่งศิลปกรรม” ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมความหมายเดียวกันกับโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ดังนั้น กำแพงเมือง-คูเมือง ตามพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงเป็นโบราณสถานด้วย

๓.๔ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองโดยตรง เนื้อหาประกอบด้วย ๑๑ หมวด ๘๔ มาตรา โดยกล่าวถึงคณะกรรมการผังเมือง การสำรวจเพื่อวางและจัดทำผังเมืองรวม หรือผังเมืองเฉพาะ การบังคับใช้ผังเมืองรวม การวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ คณะกรรมการบริหารการผังเมืองส่วนท้องถิ่น การรื้อ ย้าย หรือตัดแปลงอาคาร การอุทธรณ์ บทเปิดเสรี และบทกำหนดโทษ พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์และวิธีการวางผังเมืองเท่านั้น พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ ถือเป็นกฎหมายสำคัญในการให้อำนาจหน่วยงานของรัฐในการกำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินในพื้นที่ซึ่งหน่วยงานหลักที่บังคับใช้กฎหมายผังเมือง คือ กรมโยธาธิการและ

ผังเมือง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พระราชบัญญัติฉบับนี้เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดค่านิยามเกี่ยวกับการผังเมืองไว้ในมาตรา ๔ ดังนี้

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การผังเมือง” หมายความว่า การวาง จัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมือง หรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่ หรือแทนเมือง หรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสัญลักษณ์ความสะอาดสวยงาม ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ

“ผังเมืองรวม” หมายความว่า แผนผัง นโยบายและโครงการรวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณสุข โภค บริการสาธารณะและสภาพแวดล้อมเพื่อบรรลุดัตุประสงค์ของการผังเมือง

“ผังเมืองเฉพาะ” หมายความว่า แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่ง หรือกิจการที่เกี่ยวข้อง ในเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง...

ในการกำหนดเขตผังเมืองในปัจจุบันนั้น มีการดำเนินการ ดังนี้

(๑) การกำหนดผังเมืองรวม กรมโยธาธิการและผังเมือง จะเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งขอบเขตที่กำหนดอาจเป็นพื้นที่จังหวัด อำเภอ ตำบล หรือ คาบเกี่ยวกันในระหว่างพื้นที่ดังกล่าว การกำหนดเขตผังเมืองรวมกระทำโดย กฎกระทรวง ในขั้นตอนของการดำเนินการนั้น หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของวิธีการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ กฎกระทรวงและระเบียบที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ขั้นตอนและวิธีการวางผังเมืองจึงถือเป็นสาระสำคัญในการวางผังและจัดทำ ผังเมืองรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนของการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินในเขตผังเมืองรวมได้มีส่วนร่วมอย่างน้อยที่สุด สองขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง โดยการจัดให้มีการปิดประกาศเขตผังเมืองรวม แล้วจัดให้มีการประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นประชาชนไม่น้อยกว่า ๑ ครั้ง และ ขั้นตอนที่สอง คือ หลังจากที่ดินผังเมืองรวมได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการ ผังเมืองแล้ว จะต้องนำผังเมืองรวมดังกล่าวมาปิดประกาศ ๔๐ วัน เพื่อให้ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียได้ตรวจสอบและจัดทำคำร้องขอแก้ไขเกี่ยวกับข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ ที่ดินต่อไป หลังจากที่ดินดำเนินการวางและจัดทำผังเมืองรวมแล้วเสร็จ หน่วยงานที่ ดำเนินการวางผังจะได้จัดทำเป็นกฎกระทรวง เสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทยลงนามเพื่อใช้บังคับต่อไป โดยจะมีอายุการใช้บังคับ ๕ ปี

เมื่อประกาศใช้บังคับผังเมืองรวมดังกล่าวแล้ว ทำให้ผู้ที่เป็น เจ้าของหรือครอบครองที่ดินในเขตผังเมืองรวม ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการหรือ เอกชนจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกล่าวคือ จะต้องใช้ประโยชน์ใน ที่ดินให้เป็นไปตามกฎกระทรวงกำหนดไว้ เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน นั้นได้ใช้ประโยชน์ที่ดินมาก่อนก็สามารถใช้ต่อไปได้ แต่ถ้าคณะกรรมการผังเมือง เห็นว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินเช่นนั้นต่อไป จะมีผลกระทบต่อชุมชนในเรื่องของ

สัญลักษณ์ ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของสังคมแล้ว ก็มีอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขสำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นได้ และเพื่อให้การใช้บังคับตามผังเมืองรวมดังกล่าวบรรลุผล กฎกระทรวงดังกล่าวจึงได้กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการก่อสร้างอาคาร หรือประกอบกิจการในเขตผังเมืองรวมปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

(๒) การกำหนดผังเมืองเฉพาะ เนื่องจากการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ เป็นกรณีของการใช้อำนาจที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนค่อนข้างรุนแรง เพราะจะมีผลเป็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และเป็นผังที่ได้ให้อำนาจแก่หน่วยงานของรัฐค่อนข้างมาก และมีขั้นตอนวิธีการดำเนินงานที่สลับซับซ้อน ทั้งยังกำหนดให้การประกาศใช้บังคับต้องจัดทำเป็นพระราชบัญญัติ จึงยังไม่ปรากฏว่าได้มีการดำเนินการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ แต่อย่างใด

พระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถกำหนดพื้นที่เมืองเก่าให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์เมืองได้ ในกฎกระทรวงผังเมืองรวม หรือกำหนดพื้นที่อนุรักษ์เพื่อดำเนินโครงการต่างๆ โดยประกาศเป็นผังเมืองเฉพาะ ซึ่งต้องออกเป็นพระราชบัญญัติการผังเมืองเฉพาะ ดังปรากฏรายละเอียดของการสำรวจเพื่อวางและจัดทำผังเมืองรวมหรือผังเมืองเฉพาะในหมวดที่ ๒ การวางและจัดทำผังเมืองรวมในหมวดที่ ๓ และการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะในหมวดที่ ๕ ซึ่งในมาตรา ๒๘ อนุมาตราที่ ๓ ข้อ (ฉ) และ (ซ) ได้มีการระบุอย่างชัดเจนถึงสาระสำคัญของแผนผังเมืองหรือแผนผังบริเวณว่า สามารถออกแผนผังกำหนดบริเวณของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่สำคัญของเมืองเก่าได้ ดังนี้

...(ง) แผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งของสถานที่หรือวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีที่พึงจะส่งเสริมดำรงรักษาหรือบูรณะ

(จ) แผนผังแสดงบริเวณที่มีทรัพยากรธรรมชาติหรือภูมิประเทศที่งดงามหรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ รวมทั้งต้นไม้เดี่ยวหรือต้นไม้หมู่ที่พึงจะส่งเสริมหรือบำรุงรักษา...

และในมาตราเดียวกันนี้ในอนุมาตราที่ ๕ ได้กำหนดข้อกำหนดที่เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมของเมืองเก่าในข้อ (ฉ) (ช) และ (ฌ) ดังนี้

...(ฉ) การส่งเสริมดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่หรือวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

(ช) การดำรงรักษาที่โล่ง

(ฌ) การส่งเสริมหรือบำรุงรักษาต้นไม้เดี่ยวหรือต้นไม้หมู่...

๓.๕ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ หลังจากที่ได้มีการวางและจัดทำผังเมืองรวมแล้ว การอนุญาตให้ก่อสร้างอาคารเพื่อประกอบกิจการจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ป้องกันผลกระทบและการรบกวนซึ่งกันและกันระหว่างเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารด้วยกัน กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นการช่วยในการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน การกำหนดมาตรการต่างๆ ภายในเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวจึงจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกัน รวมทั้งการออกกฎกระทรวงเพื่อควบคุมการก่อสร้างอาคาร การใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดบางประเภทด้วย

การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในพื้นที่สงวน และพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการก่อสร้างอาคารนั้น สามารถใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมดูแลได้ ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับอาคารนั้นประกอบด้วย

(๑) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒

(๒) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

(๓) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๓

(๔) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๐

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นราชการส่วนท้องถิ่น ใน

การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น หมายถึง กฎซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจนิติบัญญัติของ
ราชการส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับตำบล ข้อบัญญัติจังหวัด เป็นต้น
ในการควบคุมอาคาร โดยมีสาระสำคัญบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๘

เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย
การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง
การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร ตลอดจนการ
อื่นที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของ
คณะกรรมการควบคุมอาคารมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด

(๑) ประเภท ลักษณะ แบบ รูปทรง สัดส่วน ขนาด
เนื้อที่ และที่ตั้งของอาคาร

(๒) การรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทน ตลอด
จนลักษณะและคุณสมบัติของวัสดุที่ใช้

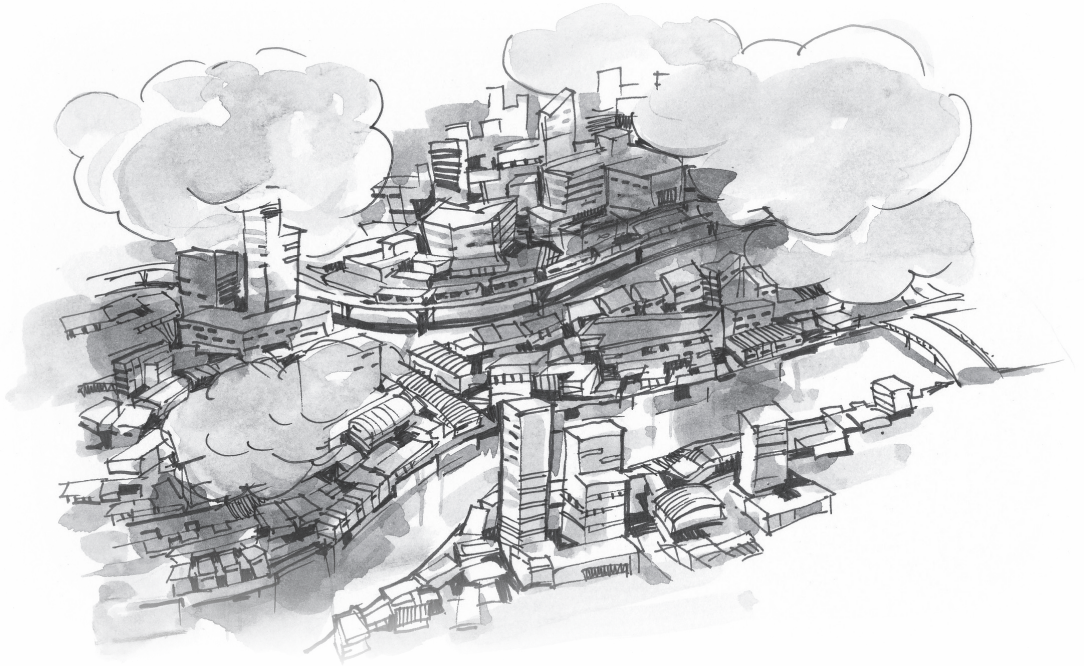
(๓) การรับน้ำหนัก ความต้านทาน ความคงทนของ
อาคาร และพื้นดินที่รองรับอาคาร

(๔) แบบและวิธีการเกี่ยวกับการติดตั้งระบบประปา
ก๊าซ ไฟฟ้า เครื่องกล ความปลอดภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยหรือภัยพิบัตಿಯ่างอื่น และ
การป้องกันอันตรายเมื่อมีเหตุฉุกเฉินวุ่นวาย

(๕) แบบ และจำนวนของห้องน้ำและห้องส้วม

(๖) ระบบการจัดการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของอาคาร
เช่น ระบบการจัดแสงสว่าง การระบายอากาศ การปรับอากาศ การฟอกอากาศ
การระบายน้ำ การบำบัดน้ำเสีย และการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

- (๗) ลักษณะ ระดับ ความสูง เนื้อที่ของที่ว่าง
ภายนอกอาคาร หรือแนวอาคาร
- (๘) ระยะหรือระดับระหว่างอาคารกับอาคารหรือ
เขตที่ดินของผู้อื่น หรือระหว่างอาคารกับถนน ตรอก ซอยทางเท้า ทาง หรือที่
สาธารณะ
- (๙) พื้นที่หรือสิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่พักจอดรถ ที่
กลับรถ และทางเข้าออกของรถสำหรับอาคารบางชนิดหรือบางประเภท ตลอด
จนลักษณะและขนาดของพื้นที่หรือสิ่งก่อสร้างขึ้นดังกล่าว
- (๑๐) บริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อน
ย้าย และใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารชนิดใดหรือประเภทใด
- (๑๑) หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการก่อสร้าง
ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย ใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคาร
- (๑๒) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขออนุญาต
การอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การโอนใบอนุญาต การออกใบรับรอง และ
การออกใบแทนตามพระราชบัญญัตินี้
- (๑๓) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ออกแบบ ผู้
ควบคุมงาน ผู้ดำเนินการ ผู้ครอบครองอาคาร และเจ้าของอาคาร
- (๑๔) คุณสมบัติเฉพาะและลักษณะต้องห้ามของผู้
ตรวจสอบ ตลอดจนหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขอขึ้นทะเบียนและ
การเพิกถอนการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ตรวจสอบ
- (๑๕) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตรวจ
สอบอาคาร ติดตั้งและตรวจสอบอุปกรณ์ประกอบของอาคาร

(๑๖) ชนิดหรือประเภทของอาคารที่เจ้าของอาคาร หรือผู้ครอบครองอาคาร หรือผู้ดำเนินการต้องทำการประกันภัยความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลภายนอก

มาตรา ๘ ทวิ

เพื่อประโยชน์แห่งความปลอดภัยของประชาชน ให้รัฐมนตรี โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคารมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด ประเภท หรือลักษณะของสิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการขนส่งบุคคลในบริเวณใดใน ลักษณะกระเช้าไฟฟ้า หรือสิ่งอื่นใดที่สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน หรือออกกฎกระทรวงกำหนดประเภทหรือลักษณะของสิ่งก่อสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็น เครื่องเล่นในสวนสนุกหรือในสถานที่อื่นใดเพื่อประโยชน์ในลักษณะเดียวกัน เป็น อาคารตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งต้องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขในการก่อสร้าง การอนุญาตให้ใช้ การตรวจสอบ มาตรฐานการรับน้ำหนัก

ความปลอดภัย และคุณสมบัติของวัสดุหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นเกี่ยวเนื่องกับสิ่งนั้น
ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของสิ่งที่สร้างขึ้นแต่ละประเภท หรือแต่ละลักษณะ โดย
อาจกำหนดให้แตกต่างจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ได้

มาตรา ๙

ในกรณีที่ได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดเรื่องใดตามมาตรา ๘
แล้ว ให้ราชการส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติตามกฎกระทรวงนั้น เว้นแต่เป็นกรณีตาม
มาตรา ๑๐

ในกรณีที่ยังมิได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดเรื่องใดตามมาตรา ๘
ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดเรื่องนั้นได้

ในกรณีที่ได้มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดเรื่องใดตาม
วรรคสองแล้ว ถ้าต่อมามีการออกกฎกระทรวงกำหนดเรื่องนั้น ให้ข้อกำหนด
ของข้อบัญญัติท้องถิ่นในส่วนที่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงเป็นอันยกเลิก และ
ให้ข้อกำหนดของข้อบัญญัติท้องถิ่นในส่วนที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงยังคง
ใช้บังคับต่อไปได้จนกว่าจะมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นใหม่ตามมาตรา ๑๐ แต่
ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่กฎกระทรวงนั้นใช้บังคับ

การยกเลิกข้อบัญญัติท้องถิ่นตามวรรคสามย่อมไม่กระทบ
กระเทือนต่อการดำเนินการที่ได้กระทำไปแล้วโดยถูกต้องตามข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้น

มาตรา ๑๐

ในกรณีที่ได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดเรื่องใดตามมาตรา ๘
แล้ว ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในเรื่องนั้นได้ในกรณี
ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดรายละเอียดในเรื่องนั้นเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงดังกล่าว

(๒) เป็นการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดเรื่องนั้นขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงดังกล่าวเนื่องจากมีความจำเป็นหรือมีเหตุผลพิเศษเฉพาะท้องถิ่น

การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นตาม (๒) ให้มีผลใช้บังคับได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการควบคุมอาคารและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี

คณะกรรมการควบคุมอาคารจะต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบในข้อบัญญัติท้องถิ่นตาม (๒) ให้เสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้น ถ้าไม่ให้ความเห็นชอบ ให้แจ้งเหตุผลให้ราชการส่วนท้องถิ่นนั้นทราบด้วย

ถ้าคณะกรรมการควบคุมอาคารพิจารณาข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้นไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคสาม ให้ถือว่าคณะกรรมการควบคุมอาคารได้ให้ความเห็นชอบในข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้นแล้ว และให้ราชการส่วนท้องถิ่นเสนอรัฐมนตรีเพื่อสั่งการต่อไป ถ้ารัฐมนตรีไม่สั่งการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้น ให้ถือว่ารัฐมนตรีได้อนุมัติตามวรรคสอง

มาตรา ๑๐ ทวิ

ในกรณีที่รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคารเห็นว่า ข้อบัญญัติท้องถิ่นใดที่ออกตามมาตรา ๑๐ (๑) ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๘ หรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ออกตามมาตรา ๑๐ (๒) มีข้อกำหนดที่ก่อภาระหรือความยุ่งยากให้แก่ประชาชนเกินความจำเป็น หรือ

ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ชีวิตร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน ให้
รัฐมนตรีมีอำนาจแจ้งให้ราชการส่วนท้องถิ่นนั้นดำเนินการยกเลิกหรือแก้ไข
ข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าวเสียใหม่ได้

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้แล้ว
เสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันรับแจ้งจากรัฐมนตรี กำหนดวันดังกล่าวให้
หมายถึงวันในสมัยประชุมของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น

การยกเลิกหรือแก้ไขข้อบัญญัติท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งย่อมไม่
กระทบกระเทือนต่อการดำเนินการที่ได้กระทำไปแล้วโดยถูกต้องตามข้อบัญญัติ
ท้องถิ่นนั้น

มาตรา ๑๑

ข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ออกตามมาตรา ๙ หรือมาตรา ๑๐ เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๒

กฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๘ หรือข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ออกตามมาตรา ๙ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าขัดหรือแย้งกับกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองให้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยการผังเมือง

ในการควบคุมอาคารนั้น กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นบังคับใช้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไว้หลายประการ เช่น ห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายอาคาร ควบคุมการรื้อถอนอาคาร การขออนุญาตก่อสร้าง และเมื่อขออนุญาตแล้วห้ามมิให้ก่อสร้างผิดไปจากแบบแปลน นอกจากนี้กฎหมายยังบัญญัติถึงการควบคุมการใช้อาคาร เช่น อาคารคลังสินค้า อาคารสำหรับใช้เป็นพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม การศึกษา สาธารณสุข รวมทั้งการเข้าออกของรถนั้นเพื่อการอื่น และหากมีการฝ่าฝืนข้อบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ได้มีการบัญญัติบทลงโทษไว้ ซึ่งมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๕-๗๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ในส่วนของมาตรการทางการปกครองนั้น กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตให้ก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย รับรองการใช้ หรือเปลี่ยนการใช้อาคารและรับรองการตรวจสอบอาคาร เช่น ถ้ามีการก่อสร้าง ดัดแปลงอาคารโดยไม่ได้รับอนุญาต และอาคารนั้นยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถดำเนินการสั่งระงับการก่อสร้าง หรือดัดแปลงอาคาร ที่กระทำการฝ่าฝืน หรือสั่งห้ามใช้อาคาร

ตัวอย่างของการกำหนดกฎกระทรวงเพื่อบังคับใช้กฎหมายควบคุมอาคาร เช่น กฎกระทรวงฉบับที่ ๕๙ (พ.ศ.๒๕๔๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.๒๕๒๒ ได้กำหนดความสูงและประเภทของอาคารดังปรากฏในข้อ ๑ (ค) ดังนี้

ข้อ ๑...“(ค) ภายในบริเวณที่ ๓ ห้ามมิให้บุคคลใดก่อสร้างอาคาร ดังต่อไปนี้

(๑) อาคารที่มีความสูงเกิน ๑๒ เมตร

(๒) โรงงานทุกประเภท เว้นแต่โรงงานที่ไม่ต้องห้ามตามกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมชุมชนเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี”

นอกจากนี้ในกฎกระทรวงดังกล่าวยังได้มีการบังคับลักษณะของหลังคาอาคาร ซึ่งควบคุมได้ทั้งรูปแบบ ความลาดชัน และสีของหลังคา ดังปรากฏในข้อ ๒/๑ ดังนี้

“ข้อ ๒/๑ ภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนดตามข้อ ๒ ห้ามมิให้ก่อสร้างอาคารที่มีลักษณะของหลังคาเป็นรูปทรงอื่นที่มีใช้อาคารที่มีหลังคาลาดชันตามแบบสถาปัตยกรรมไทย สถาปัตยกรรมเมืองร้อนชื้นหรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเกาะสมุย ทั้งนี้ พื้นที่หลังคาลาดชันดังกล่าวจะต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า ๘๐ ในร้อยส่วนของพื้นที่อาคารที่ปกคลุมดิน และมีสีกลมกลืนธรรมชาติ เช่น สีอิฐ สีดินเผา สีน้ำตาล สีเทา สีเขียวใบไม้ เป็นต้น”

อย่างไรก็ตาม ได้มีการออกกฎกระทรวงว่าด้วยการยกเว้น ผ่อนผันหรือกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร พ.ศ.๒๕๕๐ สำหรับอาคารในส่วนของภาคราชการ และวัดวาอาราม

ดังปรากฏรายละเอียดในข้อ ๒ และ ๓ ดังนี้

ข้อ ๒ ให้อาคารดังต่อไปนี้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต
ตามมาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๔

(๑) อาคารของกระทรวง ทบวง กรม ที่ใช้ในราชการหรือใช้
เพื่อสาธารณะประโยชน์

(๒) อาคารของราชการส่วนท้องถิ่น ที่ใช้ในราชการหรือใช้เพื่อ
สาธารณะประโยชน์

(๓) อาคารขององค์การของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย ที่ใช้ใน
กิจการขององค์การหรือใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์

(๔) โบราณสถาน วัดวาอาราม หรืออาคารต่างๆ ที่ใช้เพื่อการ
ศาสนา ซึ่งมีกฎหมายควบคุมการก่อสร้างไว้แล้วโดยเฉพาะ

(๕) อาคารที่ทำการขององค์การระหว่างประเทศ หรืออาคาร
ที่ทำการของหน่วยงานที่ตั้งขึ้น ตามความตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาล
ต่างประเทศ

(๖) อาคารที่ทำการสถานทูตหรือสถานกงสุลต่างประเทศ

ผู้ดำเนินการเกี่ยวกับอาคารตามวรรคหนึ่ง ต้องส่งแผนผัง
บริเวณ แบบแปลน และรายการประกอบแบบแปลนที่ถูกต้องและเป็นไปตาม
กฎกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือประกาศของรัฐมนตรีกว่าว่าการกระทรวง
มหาดไทย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.๒๕๕๒ จำนวน
สองชุด ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อนทำการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อน
ย้ายอาคารไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

ความในวรรคสองมิให้ใช้บังคับแก่อาคารดังต่อไปนี้

(๑) อาคารตามวรรคหนึ่ง (๑) และ (๕) ที่คณะรัฐมนตรีอนุญาต
ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษโดยจะกำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยก็ได้

(๒) อาคารตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวกับความมั่นคงในทางราชการ
ทหารหรือตำรวจ

ข้อ ๓ เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นได้รับแผนผังบริเวณ แบบแปลน
และรายการประกอบแบบแปลนตามข้อ ๒ วรรคสอง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตรวจ
พิจารณาแผนผังบริเวณ แบบแปลนและรายการประกอบแบบแปลน เฉพาะใน
ส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาแนวอาคารตามถนนให้เป็นระเบียบ ระดับชั้นล่างของ
อาคาร ลักษณะสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับทาง ถนน หรือที่สาธารณะ ที่ว่างอื่นๆ
หรืออาคารต่างเจ้าของหรือผู้ครอบครอง และบริเวณที่ต้องห้ามกระทำการ
สำหรับอาคารบางชนิดหรือบางประเภทและให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหนังสือแจ้ง
ให้ผู้ดำเนินการทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแผนผังบริเวณ แบบแปลน
และรายการประกอบแบบแปลน

ในกรณีที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นพิจารณาแล้วเห็นว่า แผนผัง
บริเวณ แบบแปลน หรือรายการประกอบแบบแปลนไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออก
ตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.๒๕๒๒ ให้ผู้ดำเนินการแก้ไข
ปรับปรุงแผนผังบริเวณ แบบแปลน หรือรายการประกอบแบบแปลนตามที่
เจ้าพนักงานท้องถิ่นเสนอแนะโดยไม่ชักช้า

แม้ว่าอาคารบางประเภทตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อ ๒ ของกฎหมาย
ฉบับนี้ จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตก่อสร้างอาคาร แต่ก็ยังจำเป็นต้อง
สร้างอาคารให้สอดคล้องกับกฎหมาย หรือแม้กระทั่งข้อบัญญัติท้องถิ่น

ตลอดจนประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.๒๕๒๒ นั้นคือการสร้างอาคารยังอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายต่างๆ ดังที่กล่าวถึงแล้ว และในกฎกระทรวงฉบับนี้ยังได้กำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาว่าอาคารดังกล่าวมีความสอดคล้องกับกฎหมายตามที่ได้กล่าวถึงแล้วหรือไม่ อีกทั้งยังสามารถแจ้งให้ผู้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแบบของอาคาร ซึ่งผู้ดำเนินการมีหน้าที่ต้องแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามที่ได้กำหนดไว้ในข้อ ๓ ด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้อาคารที่ถูกยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตตามกฎหมายกระทรวง มีลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของความเป็นเมืองเก่า จังหวัดควรออกประกาศจังหวัดเพื่อกำหนดลักษณะของอาคารเหล่านั้นไว้ด้วย ทั้งในเรื่องของความสูง รูปแบบของอาคาร ฯลฯ

๓.๖ พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

พระราชบัญญัติการขุดดินและการถมดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการป้องกันอันตรายที่เกิดจากการขุดดินหรือถมดิน ถ้าการขุดดินหรือถมดินอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคล หรืออาจก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน รัฐมนตรีจะประกาศกำหนดให้ใช้บังคับพระราชบัญญัตินี้ในท้องที่อื่นนอกจากท้องที่ตามวรรคหนึ่งตามที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้

การตราพระราชบัญญัตินี้ เป็นการให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการควบคุมดูแลการขุดดินและถมดินในพื้นที่ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการพื้นที่เมืองเก่าได้ เนื่องจากในพื้นที่อนุรักษ์ของเมืองมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการขุดดิน และถมดินที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมภายในพื้นที่ได้ โดยมีสาระที่สำคัญ ประกอบด้วย

มาตรา ๖

เพื่อประโยชน์ในการป้องกันการพังทลายของดินหรือสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนการอื่นที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด

(๑) บริเวณห้ามขุดดินหรือถมดิน

(๒) ความสัมพันธ์ของความลาดเอียงของบ่อดินหรือเนินดินตามชนิดของดิน ความลึกและขนาดของบ่อดินที่จะขุดดิน ความสูงและพื้นที่ของเนินดินที่จะถมดิน และระยะห่างจากขอบบ่อดินหรือเนินดินถึงเขตที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างของบุคคลอื่น

(๓) วิธีการป้องกันการพังทลายของดินหรือสิ่งปลูกสร้าง

(๔) วิธีการให้ความคุ้มครองและความปลอดภัยแก่คนงานและบุคคลภายนอก

(๕) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขอื่นในการขุดดินหรือถมดิน

มาตรา ๗

ในกรณีที่ได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดเรื่องใดตามมาตรา ๖ แล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติตามกฎกระทรวงนั้น เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา ๘

ในกรณีที่ยังมีได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดเรื่องใดตามมาตรา ๖ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดเรื่องนั้นได้

ในกรณีที่ได้มีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดเรื่องใดตามวรรคสองแล้ว ถ้าต่อมาได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดเรื่องนั้น ให้ข้อกำหนดของข้อบัญญัติท้องถิ่นในส่วนที่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงเป็นอันยกเลิก และให้ข้อกำหนดของข้อบัญญัติท้องถิ่นในส่วนที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงยังคงใช้บังคับต่อไปได้จนกว่าจะมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นใหม่ตามมาตรา ๘ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ

การยกเลิกข้อบัญญัติท้องถิ่นตามวรรคสาม ย่อมไม่กระทบกระเทือนต่อการดำเนินการที่ได้กระทำไปแล้วโดยถูกต้องตามข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้น

มาตรา ๘

ในกรณีที่ได้มีการออกกฎกระทรวงกำหนดเรื่องใดตามมาตรา ๖ แล้ว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในเรื่องนั้นได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เป็นการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดรายละเอียดในเรื่องนั้นเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงดังกล่าว

(๒) เป็นการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนดเรื่องนั้น
ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงดังกล่าว เนื่องจากมีความจำเป็นหรือมีเหตุผลพิเศษ
เฉพาะท้องถิ่น

การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นตาม (๒) ให้มีผลใช้บังคับได้เมื่อได้
รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี

คณะกรรมการจะต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความ
เห็นชอบในข้อบัญญัติท้องถิ่นตาม (๒) ให้เสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับ
ข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้น ถ้าไม่ให้ความเห็นชอบให้แจ้งเหตุผลให้องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นนั้นทราบด้วย

ถ้าคณะกรรมการพิจารณาข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้นไม่เสร็จ
ภายในกำหนดเวลาตามวรรคสาม ให้ถือว่าคณะกรรมการได้ให้ความเห็นชอบใน
ข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้นแล้ว และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอรัฐมนตรีเพื่อ
สั่งการต่อไป ถ้ารัฐมนตรีไม่สั่งการภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่รับข้อบัญญัติ
ท้องถิ่นนั้นให้ถือว่ารัฐมนตรีได้อนุมัติตามวรรคสอง

มาตรา ๑๗

ผู้ใดประสงค์จะทำการขุดดินโดยมีความลึกจากระดับพื้นดิน
เกินสามเมตรหรือมีพื้นที่ปากบ่อดินเกินหนึ่งหมื่นตารางเมตร หรือมีความลึก
หรือพื้นที่ตามที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นประกาศกำหนดให้แจ้งต่อเจ้าพนักงาน
ท้องถิ่นตามแบบที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดโดยยื่นเอกสารแจ้งข้อมูล
ดังต่อไปนี้

(๑) แผนผังบริเวณที่ประสงค์จะทำการขุดดิน

(๒) แผนผังแสดงเขตที่ดินและที่ดินบริเวณข้างเคียง

(๓) รายการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๖

(๔) วิธีการขุดดิน และการขนดิน

(๕) ระยะเวลาทำการขุดดิน

(๖) ชื่อผู้ควบคุมงานซึ่งจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๗) ที่ตั้งสำนักงานของผู้แจ้ง

(๘) ภาระผูกพันต่าง ๆ ที่บุคคลอื่นมีส่วนได้เสียเกี่ยวกับที่ดินที่จะทำการขุดดิน

(๙) เอกสารและรายละเอียดอื่นๆ ที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ถ้าผู้แจ้งได้ดำเนินการตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่งโดยถูกต้องแล้ว ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบรับแจ้งตามแบบที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งให้แก่ผู้นั้นภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และให้ผู้แจ้งเริ่มต้นทำการขุดดินตามที่ได้แจ้งไว้ได้ตั้งแต่วันที่ได้รับใบรับแจ้ง

ถ้าการแจ้งเป็นไปโดยไม่ถูกต้อง ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นแจ้งให้แก้ไขให้ถูกต้องภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่มีการแจ้งตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้แจ้งไม่แก้ไขให้ถูกต้องภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งให้แก้ไขจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งให้การแจ้งตามวรรคหนึ่งเป็นอันล้นผล

ถ้าผู้แจ้งได้แก้ไขให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคสาม ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบรับแจ้งให้แก่ผู้แจ้งภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งที่ถูกต้อง

ผู้ได้รับใบรับแจ้งต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายตามที่
กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๓

การขุดบ่อน้ำใช้ที่มีพื้นที่ปากบ่อไม่เกินสี่ตารางเมตร ผู้ขุดดิน
ไม่ต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่น

มาตรา ๒๔

การขุดดินโดยมีความลึกจากระดับพื้นดินไม่เกินสามเมตร เมื่อ
จะขุดดินใกล้แนวเขตที่ดินของผู้อื่นในระยะน้อยกว่าสองเท่าของความลึกของบ่อ
ดินที่จะขุดดิน ต้องจัดการป้องกันการพังทลายของดิน ตามวิธีที่ควรกระทำ

มาตรา ๒๕

ในการขุดดิน ถ้าพบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ซากดึกดำบรรพ์
หรือแร่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหรือทางการศึกษาในด้านธรณีวิทยา ให้ผู้ขุดดิน
ตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๒๓ หรือมาตรา ๒๔ หยุดการขุดดินในบริเวณนั้นไว้ก่อน
แล้วรายงานให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พบ และให้เจ้า
พนักงานท้องถิ่นแจ้งให้กรมศิลปากรหรือกรมทรัพยากรธรณี แล้วแต่กรณี ทราบ
โดยด่วน ในกรณีเช่นนี้ให้ผู้ขุดดินปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ดังนั้น เมื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่เมืองเก่า ทำให้การขุดดินลูกรังหรือ
คุตทรายในที่ดินของตนเอง ซึ่งถึงแม้จะมีเอกสารสิทธิ์อยู่ก็ตามจะไม่อยู่ในบังคับ
ของกฎหมายที่ดิน ผู้ขอจะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติขุดดินถมดิน
พ.ศ. ๒๕๓๕

๓.๗ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ มีเจตนาเพื่อให้ประชาชน
มีสุขภาพดี มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต ทั้งป้องกันและป้องปราม
ไม่ให้ผู้ใดกระทำการใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้อื่น พระราชบัญญัติ
ฉบับนี้มีความครอบคลุมบังคับใช้ในเรื่องต่างๆ ได้แก่

๑. การควบคุมและกำจัดสิ่งปฏิกูล (อุจจาระ ปัสสาวะ
สิ่งโสโครก) และมูลฝอย (ขยะ) ที่เกิดจากครัวเรือนหรือชุมชน

๒. การดูแลอาคารให้ถูกสุขลักษณะ (สะอาด ไม่สกปรก
รกรุงรัง โครงสร้างไม่แตกร้าว หรือปล่อยให้คนอยู่มากเกินไป คือ มีคนอาศัยอยู่
เกินกว่าหนึ่งคนต่อพื้นที่สามตารางเมตร)

๓. การควบคุมดูแลกิจการที่เกี่ยวกับอาหาร ได้แก่ ตลาดสด
กิจการร้านอาหาร การขายของชำ หาบเร่แผงลอย ให้ถูกสุขลักษณะ

๔. การควบคุมดูแลกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หมายถึง
กิจการที่มีกระบวนการผลิตหรือให้บริการที่อาจก่อให้เกิดมลพิษ หรืออาจเป็น
อันตรายต่อสุขภาพของประชาชนที่อยู่บริเวณข้างเคียงหรือผู้ใช้บริการกิจการ
นั้น มีทั้งหมด ๑๓๓ ประเภทกิจการ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข

๕. การกำหนดเป็นเขตห้ามเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ เช่น ช้าง ม้า
โค กระบือ หรือห้ามเลี้ยงสัตว์เกินกว่าจำนวนที่กำหนด หรือให้เลี้ยงได้โดยต้อง

ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อการป้องกันปัญหาด้านสุขลักษณะ และไม่ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ

๖. การกำหนดเขตจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ เพื่อให้มีความเป็นระเบียบไม่เป็นปัญหาต่อชุมชน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ ยังให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดท้องถิ่น คือ ให้อำนาจแก่เทศบาลในการออกเทศบัญญัติ และองค์การบริหารส่วนตำบล ในการออกข้อบังคับตำบล โดยในเนื้อหาของ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ กล่าวไว้หลักๆ ว่า ท้องถิ่นสามารถออกข้อกำหนดฯ ของตนเองอะไรได้บ้าง เช่น ในเรื่องของตลาด ท้องถิ่นสามารถกำหนดสุขลักษณะของผู้ขายของในตลาดได้ว่า ต้องปฏิบัติตนอย่างไร เป็นต้น โดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ นี้ไม่ได้กำหนดว่าท้องถิ่นจะออกข้อกำหนดอย่างไร เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้คือ การให้ท้องถิ่นสามารถออกข้อกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่นั้นๆ ทำให้เป็นกฎหมายที่สามารถบังคับใช้ในทุกท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติฉบับนี้สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการพื้นที่ได้ เช่น

มาตรา ๒๑

เมื่อปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าอาคารหรือส่วนของอาคารใดหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งต่อเนื่องกับอาคาร มีสภาพชำรุดทรุดโทรม หรือปล่อยให้มิสภาพกรุงรังจนอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยหรือมีลักษณะไม่ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ของการใช้เป็นที่อยู่อาศัย ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารนั้นจัดการแก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอนอาคาร หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งต่อเนื่องกับอาคารทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจัดการอย่างอื่นตามความจำเป็นเพื่อมิให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือให้ถูกต้องด้วยสัญลักษณ์ภายในเวลาซึ่งกำหนดให้ตามสมควร

มาตรา ๒๕

ในกรณีที่มีเหตุอันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงหรือผู้ที่ต้องประสบกับเหตุนั้นดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นเหตุรำคาญ

(๑) แหล่งน้ำ ทางระบายน้ำ ที่อาบน้ำ ล้าง หรือที่ใส่มูลหรือเถ้า หรือสถานที่อื่นใดซึ่งอยู่ในทำเลไม่เหมาะสม สกปรก มีการสะสมหรือหมักหมมสิ่งของ มีการเททิ้งสิ่งใดเป็นเหตุให้มีกลิ่นเหม็นหรือละอองสารเป็นพิษ หรือเป็นหรือน่าจะเป็นที่เพาะพันธุ์พาหะนำโรค หรือก่อให้เกิดความเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(๒) การเลี้ยงสัตว์ในที่หรือโดยวิธีใด หรือมีจำนวนเกินสมควรจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(๓) อาคารอันเป็นที่อยู่ของคนหรือสัตว์ โรงงานหรือสถานที่ประกอบการใดไม่มีการระบายอากาศ การระบายน้ำ การกำจัดสิ่งปฏิกูล

หรือการควบคุมสารเป็นพิษ หรือมีแต่ไม่มีการควบคุมให้ปราศจากกลิ่นเหม็น หรือละอองสารเป็นพิษ อย่างพอเพียงจนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตราย ต่อสุขภาพ

(๔) การกระทำใด ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่น แสง รังสี เสียง ความร้อน สิ่งมีพิษ ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง เขม่า เถ้า หรือกรณีอื่นใด จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

(๕) เหตุอื่นใดที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๖

ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจห้ามผู้หนึ่งผู้ใดมิให้ก่อเหตุรำคาญในที่หรือทางสาธารณะหรือสถานที่เอกชน รวมทั้งการระงับเหตุรำคาญด้วยตลอดทั้งการดูแล ปรับปรุง บำรุงรักษา บรรดาถนน ทางบก ทางน้ำ รางระบายน้ำ คู คลอง และสถานที่ต่าง ๆ ในเขตของตนให้ปราศจากเหตุรำคาญ ในการนี้ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเพื่อระงับ กำจัดและควบคุมเหตุรำคาญต่างๆ ได้

มาตรา ๒๗

ในกรณีที่มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุ หรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญนั้น ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง และถ้าเห็นสมควรจะให้กระทำโดยวิธีใดเพื่อระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญนั้น หรือสมควรกำหนดวิธีการเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีกในอนาคต ให้ระบุไว้ในคำสั่งได้

ในกรณีที่ปรากฏแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่า ไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง และเหตุรำคาญที่เกิดขึ้นอาจเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นระงับเหตุรำคาญนั้น และอาจจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญนั้นขึ้นอีก โดยบุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อ หรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการนั้น

มาตรา ๓๑

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้กิจการใดเป็นกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

มาตรา ๓๒

เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการที่ประกาศตามมาตรา ๓๑ ให้ราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดประเภทของกิจการตามมาตรา ๓๑ บางกิจการหรือทุกกิจการให้เป็นกิจการที่ต้องมีการควบคุมภายในท้องถิ่นนั้น

(๒) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทั่วไปสำหรับผู้ดำเนินกิจการตาม (๑) ปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสภาพหรือสัญลักษณ์ของสถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจการและมาตรการป้องกันอันตรายต่อสุขภาพ

๓.๘ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กล่าวถึงประเภทของโรงงาน การขออนุญาต ประกอบกับกฎกระทรวงเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งสถานที่ประกอบกิจการโรงงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำมาบังคับใช้ในพื้นที่เมืองเก่า ทั้งนี้ สาระสำคัญประกอบด้วย

มาตรา ๔

พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่โรงงานของทางราชการที่ ดำเนินการโดยทางราชการเพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงและความปลอดภัย ของประเทศ แต่ในการประกอบกิจการโรงงานดังกล่าวให้นำหลักเกณฑ์และวิธี การเกี่ยวกับการประกอบกิจการโรงงานตามพระราชบัญญัตินี้ไปเป็นแนวทาง ในการดำเนินงาน

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“โรงงาน” หมายความว่า อาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะที่ใช้เครื่องจักรมีกำลังรวมตั้งแต่ห้าแรงม้าหรือกำลังเทียบเท่าตั้งแต่ห้าแรงม้าขึ้นไป หรือใช้คนงานตั้งแต่เจ็ดคนขึ้นไปโดยใช้เครื่องจักรหรือไม่ก็ตาม สำหรับทำ ผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม ซ่อมบำรุง ทดสอบ ปรับปรุง แปรสภาพ ลำเลียง เก็บรักษา หรือทำลายสิ่งใดๆ ทั้งนี้ ตามประเภทหรือชนิดของโรงงานที่ กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๗

ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้โรงงาน ตามประเภทชนิดหรือขนาดใดเป็นโรงงานจำพวกที่ ๑ โรงงานจำพวกที่ ๒ หรือโรงงานจำพวกที่ ๓ แล้วแต่กรณี โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการควบคุมดูแล การป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ การป้องกันความเสียหาย และการป้องกันอันตรายตามระดับความรุนแรงของผลกระทบที่จะมีต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อมโดยแบ่งออกเป็นดังนี้

(๑) โรงงานจำพวกที่ ๑ ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่สามารถประกอบกิจการโรงงานได้ทันทีตามความประสงค์ของผู้ประกอบกิจการโรงงาน

(๒) โรงงานจำพวกที่ ๒ ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่เมื่อจะประกอบกิจการโรงงานต้องแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบก่อน

(๓) โรงงานจำพวกที่ ๓ ได้แก่ โรงงานประเภท ชนิด และขนาดที่การตั้งโรงงานจะต้องได้รับใบอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้เมื่อมีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา ๓๒ (๑) ให้โรงงานที่กำหนดในประกาศดังกล่าวเป็นโรงงานจำพวกที่ ๓ ด้วย

มาตรา ๘

เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานให้ รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อให้โรงงานจำพวกใดจำพวกหนึ่งหรือ ทุกจำพวกตามมาตรา ๗ ต้องปฏิบัติตามในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับที่ตั้งของโรงงาน สภาพแวดล้อมของโรงงาน ลักษณะอาคารของโรงงานหรือลักษณะภายในของโรงงาน

(๒) กำหนดลักษณะ ประเภทหรือชนิดของเครื่องจักร เครื่องอุปกรณ์หรือสิ่งที่ต้องนำมาใช้ในการประกอบกิจการโรงงาน

(๓) กำหนดให้มีคนงานซึ่งมีความรู้เฉพาะตามประเภท ชนิดหรือขนาดของโรงงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่หนึ่งหน้าที่ใดประจำโรงงาน

(๔) กำหนดหลักเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติ กรรมวิธีการผลิต และการจัดให้มีอุปกรณ์หรือเครื่องมืออื่นใดเพื่อป้องกันหรือระงับหรือบรรเทา อันตรายความเสียหายหรือความเดือดร้อนที่อาจเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน ที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน

(๕) กำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อย ของเสีย มลพิษหรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดขึ้นจากการ ประกอบกิจการโรงงาน

(๖) กำหนดการจัดให้มีเอกสารที่จำเป็นประจำโรงงาน เพื่อประโยชน์ในการควบคุมหรือตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย

(๗) กำหนดข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับการประกอบกิจการ โรงงานที่ผู้ประกอบกิจการโรงงานต้องแจ้งให้ทราบเป็นครั้งคราวหรือตามระยะ เวลาที่กำหนดไว้

(๘) กำหนดการอื่นใดเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในการดำเนินงานเพื่อป้องกันหรือระงับหรือบรรเทาอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งจะกำหนดให้ยกเว้นโรงงานประเภทชนิด หรือขนาดใดจากการต้องปฏิบัติในเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็ได้ และกฎกระทรวงดังกล่าวจะสมควรกำหนดให้เรื่องที่เป็นรายละเอียดทางด้านเทคนิคหรือเป็นเรื่องที่ต้องเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามสภาพสังคม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ได้

มาตรา ๙

ในกรณีที่จะต้องมีการตรวจสอบโรงงานหรือเครื่องจักรเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ อาจมีการกำหนดให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๐

ผู้ประกอบการโรงงานจำพวกที่ ๑ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๘ และประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามกฎกระทรวงดังกล่าว

มาตรา ๑๑

ผู้ประกอบการโรงงานจำพวกที่ ๒ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๘ และประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามกฎกระทรวงดังกล่าว และเมื่อจะเริ่มประกอบกิจการโรงงานให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทราบก่อน

แบบและรายละเอียดที่ต้องแจ้งและแบบใบรับแจ้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกใบรับแจ้งเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งให้แก่ผู้แจ้งในวันที่ได้รับแจ้ง และให้ผู้แจ้งประกอบกิจการโรงงานได้ตั้งแต่วันที่ได้รับใบรับแจ้ง

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบในภายหลังว่าการแจ้งตามวรรคหนึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้แจ้งแก้ไขให้ถูกต้องหรือครบถ้วนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งดังกล่าว

การเลิกประกอบกิจการ การโอน การให้เช่าหรือการให้เช่าซื้อ โรงงานจำพวกที่ ๒ ผู้ประกอบกิจการโรงงานต้องแจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ดำเนินการดังกล่าว

มาตรา ๑๒

ผู้ประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ ๓ ต้องได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๘ ประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามกฎกระทรวงดังกล่าวและประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๓๒

ห้ามมิให้ผู้ใดตั้งโรงงานก่อนได้รับใบอนุญาต

การยื่นคำขอรับใบอนุญาตและขั้นตอนการพิจารณาและระยะเวลาในการพิจารณาออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ขอรับใบอนุญาตร้องขอหนังสือรับรองก่อนออกใบอนุญาต ถ้าการพิจารณาเบื้องต้นเพียงพอที่จะอนุมัติในหลักการได้ ให้ผู้อนุญาตออกหนังสือรับรองให้โดยสงวนส่วนที่พิจารณาไม่แล้วเสร็จได้ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในการออกใบอนุญาตให้ผู้มีอำนาจอนุญาตพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๘ ประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามกฎกระทรวงดังกล่าว และประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๓๒ ถ้ากรณีโดยยังมีได้มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ให้พิจารณาโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงานหรือเป็นกรณีที่ต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามมาตรา ๓๒ ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานจะต้องปฏิบัติเป็นพิเศษไว้ในใบอนุญาตก็ได้

โดยนัยแห่งมาตรา ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑ และ ๑๒ โรงงานสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ จำพวกได้แก่

โรงงานจำพวกที่ ๑ เป็นโรงงานที่มีแรงม้ารวมของเครื่องจักร ๕-๒๐ แรงม้า และ/หรือ มีจำนวนคนงาน ๗-๒๐ คน และสามารถประกอบกิจการได้ทันที และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงและประกาศกระทรวง ส่วนโรงงานที่มีมลภาวะให้จัดเป็นโรงงานจำพวกที่ ๓

โรงงานจำพวกที่ ๒ เป็นโรงงานที่มีแรงม้าของเครื่องจักรมากกว่า ๒๐ แรงม้า แต่ไม่เกิน ๕๐ แรงม้า และ/หรือ มีจำนวนคนงานมากกว่า ๒๐ คน แต่ไม่เกิน ๕๐ คน โรงงานจำพวกนี้ไม่ต้องขออนุญาตประกอบกิจการโรงงาน แต่ต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบเมื่อเริ่มประกอบกิจการ และยังคงต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวงและประกาศกระทรวง ส่วนโรงงานที่มีมลภาวะให้จัดเป็นโรงงานจำพวกที่ ๓

โรงงานจำพวกที่ ๓ เป็นโรงงานที่มีภาวะมลพิษ และมีแรงม้าของเครื่องจักรมากกว่า ๕๐ แรงม้า และ/หรือ มีจำนวนคนงานมากกว่า ๕๐ คน ซึ่งโรงงานประเภทนี้จะต้องขอใบอนุญาตก่อน จึงจะสามารถประกอบกิจการได้

ประกอบกับกฎกระทรวงฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดเกี่ยวกับที่ตั้ง สภาพแวดล้อม ลักษณะอาคารและลักษณะภายในของโรงงาน ดังนี้

ข้อ ๑ ห้ามตั้งโรงงานจำพวกที่ ๑ และโรงงานจำพวกที่ ๒ ในบริเวณ ดังต่อไปนี้

(๑) บ้านจัดสรรเพื่อการพักอาศัย อาคารชุดพักอาศัย และบ้านแถวเพื่อการพักอาศัย

(๒) ภายในระยะ ๕๐ เมตร จากเขตติดต่อสาธารณสถาน ได้แก่ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา วัด หรือศาสนสถาน โรงพยาบาล โบราณสถาน และสถานที่ทำการงานของหน่วยงานของรัฐ และให้หมายความรวมถึงแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ข้อ ๒ ห้ามตั้งโรงงานจำพวกที่ ๓ ในบริเวณดังต่อไปนี้

(๑) บ้านจัดสรรเพื่อการพักอาศัย อาคารชุดพักอาศัย และบ้านแถวเพื่อการพักอาศัย

(๒) ภายในระยะ ๑๐๐ เมตร จากเขตติดต่อสาธารณสถาน ได้แก่ โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา วัด หรือศาสนสถาน โรงพยาบาล โบราณสถาน และสถานที่ทำการงานของหน่วยงานของรัฐ และให้หมายความรวมถึงแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

๓.๙ พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๓๘

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้มีหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

“โรงแรม” หมายความว่า บรรดาสถานที่ทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับสินจ้างสำหรับคนเดินทางหรือบุคคลที่ประสงค์จะหาที่อยู่หรือที่พักชั่วคราว

“นายทะเบียน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีได้แต่งตั้งขึ้นให้มีหน้าที่รับจดทะเบียนและควบคุมโรงแรม

“ผู้พัก” หมายความว่า คนเดินทาง หรือบุคคลอื่นใดซึ่งเจ้าสำนักจัดให้พักอาศัยในโรงแรมเพื่อยู่หรือพักชั่วคราว โดยจะเสียสินจ้างหรือไม่ก็ตาม

“เจ้าสำนัก” หมายความว่า บุคคลผู้ควบคุมและจัดการโรงแรม

มาตรา ๔

โรงแรมจะเปิดดำเนินการได้ก็แต่เมื่อได้รับใบอนุญาตและจดทะเบียนโดยถูกต้องโรงแรมที่เปิดดำเนินการอยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ยื่นคำขออนุญาตจดทะเบียนภายในกำหนดสองเดือนนับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป

มาตรา ๕

คำขออนุญาตเปิดโรงแรมนั้น จะต้องระบุข้อความตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง และกรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามจะต้องมี

(๑) ชื่อหรือยี่ห้อโรงแรม

(๒) ประเภทโรงแรม

(๓) ชื่อสำนักและอาชีพของเจ้าของและเจ้าสำนัก

(๔) จำนวนห้องให้พักอาศัย

(๕) ตำบลที่ตั้งโรงแรม

ใบอนุญาตจะต้องมีรายการดังกล่าวข้างบนนี้ด้วย

ถ้าโรงแรมยังไม่ได้จัดสร้างให้ผู้ขออนุญาตยื่นแผนผังและรายการของโรงแรมที่ประสงค์จะสร้างต่อนายทะเบียน เมื่อนายทะเบียนเห็นเป็นที่พอใจว่าไม่มีสิ่งใดขัดต่อความประสงค์แห่งมาตรา ๖ ก็ให้นายทะเบียนอนุมัติให้จัดสร้างขึ้นได้

มาตรา ๖

ให้นายทะเบียนอนุญาตให้เปิดดำเนินกิจการโรงแรมต่อเมื่อเป็นที่พอใจตามคำแนะนำของเจ้าพนักงานสาธารณสุขว่าความมั่นคงความสะอาดของอากาศ และสถานที่ไม่ขัดกับอนามัย

ใบอนุญาตฉบับหนึ่งให้ใช้ได้เฉพาะโรงแรมเดียวและสิ้นอายุในวันที่ ๓๑ ธันวาคมทุกปี

(มาตรา ๖ วรรคสอง แก้ไขโดย พรบ. โรงแรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔)

๓.๑๐ พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

สถานบริการ หมายความว่า สถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อให้บริการ โดยหวังประโยชน์ในการค้า ดังต่อไปนี้

(๑) สถานเต้นรำ รำวง หรือรองเง็ง ประเภทที่มีและประเภทที่ไม่มีหญิงพาดเนอร์บริการ

(๒) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่ายและบริการโดยมีหญิงบำเรอสำหรับปรนนิบัติลูกค้า หรือโดยมีที่สำหรับพักผ่อนหลับนอนหรือมีบริการนวดให้แก่ลูกค้า

(๓) สถานอาบน้ำ นวด หรืออบตัว ซึ่งมีผู้บริการให้แก่ลูกค้า

(๔) สถานที่ที่มีอาหาร สุรา น้ำชา หรือเครื่องดื่มอย่างอื่นจำหน่าย โดยจัดให้มีการแสดงดนตรี หรือการแสดงอื่นใดเพื่อการบันเทิง

พนักงานเจ้าหน้าที่ สำหรับกรุงเทพมหานคร หมายความว่า ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ในจังหวัดอื่นหมายความว่า ผู้ว่าราชการจังหวัด

(มาตรา ๓ แก้โดย พรบ. สถานบริการ (ฉ. ๒) พ.ศ. ๒๕๒๕)

(มาตรา ๓ (๔) แก้โดย พรบ. สถานบริการ (ฉ. ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕ นัย ม.๓)

มาตรา ๔

ห้ามมิให้ผู้ใดตั้งสถานบริการตามมาตรา ๓ (๑) (๒) (๓) เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

ผู้ใดตั้งสถานบริการตามมาตรา ๓ (๔) ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนจัดตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

การขออนุญาต เงื่อนไขการอนุญาตและการขอต่ออายุใบอนุญาต ตามวรรคหนึ่งและการแจ้งตามวรรคสองให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔ ทวิ

สถานบริการตามมาตรา ๓ (๔) ต้องมีผู้จัดการที่มีคุณสมบัติตาม
มาตรา ๖ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ นอกจากมาตรา
๙ ถึงมาตรา ๑๓ มาตรา ๑๘ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒

(แก้ ม.๔ และเพิ่ม ม.๔ ทวิ โดย พระราชบัญญัติสถานบริการ
(ฉ. ๓) พ.ศ. ๒๕๒๕ นัย ม. ๔-๕)

มาตรา ๗

อาคารหรือสถานที่ที่ขออนุญาตตั้งเป็นสถานบริการตามมาตรา ๔ ต้อง

(๑) ไม่อยู่ใกล้วัด สถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรม
ทางศาสนา โรงเรียน หรือสถานศึกษา โรงพยาบาล สถานพยาบาลที่รับผู้ป่วย
ไว้ค้างคืน สโมสรเยาวชน หรือหอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก ในขนาดที่เห็น
ได้ว่าจะก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่สถานที่ดังกล่าวแล้ว

(๒) ไม่อยู่ในย่านที่ประชาชนอยู่อาศัย อันจะก่อความ
เดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง

(๓) มีทางถ่ายเทอากาศสะดวก

๓.๑๑ พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘

พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดย
เฉพาะเพื่อใช้ในการจัดระเบียบที่ราชพัสดุ โดยให้กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่
เกี่ยวกับการนี้ เนื้อหาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกอบด้วย

มาตรา ๔

ที่ราชพัสดุ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด เว้นแต่ สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) อสังหาริมทรัพย์สำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกันเป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวงทะเลสาบ

ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคล และขององค์กรปกครองท้องถิ่นไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ

มาตรา ๕

ให้กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุ บรรดาที่ราชพัสดุที่กระทรวง ทบวง กรม ได้ได้มาโดยการเวนคืนหรือการแลกเปลี่ยนหรือโดยประการอื่น ให้กระทรวงการคลังเข้าถือกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุนั้น ทั้งนี้ ยกเว้นที่ดินที่ได้มาโดยการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มาตรา ๘

การโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ ส่วนการโอนกรรมสิทธิ์ที่ราชพัสดุอื่น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การตราพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้มีแผนที่แสดงเขตที่ราชพัสดุแนบท้ายด้วย

มาตรา ๙

ที่ราชพัสดุเฉพาะที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เมื่อเลิกใช้เพื่อประโยชน์เช่นนั้น หรือเมื่อสิ้นสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินแล้ว หรือที่ราชพัสดุที่ทางราชการหวงห้ามไว้และทางราชการไม่ประสงค์จะหวงห้ามอีกต่อไป ให้ถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หรือถอนการหวงห้าม แล้วแต่กรณี โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงเขตที่ดินแนบท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

๓.๑๒ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๓.๑๒.๑ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๖

เป็นระเบียบที่กำหนดกรอบและโครงสร้างองค์กรในการอนุรักษ์เมืองเก่า เช่น การกำหนดนิยามและความหมายของเมืองเก่า การจัดตั้งและขอบเขตการดำเนินงานความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และการจัดตั้งคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยหน่วยงานส่วนท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้โดยตรง

เนื้อหาสำคัญของระเบียบฉบับนี้ประกอบด้วย

ข้อ ๔ ในระเบียบนี้...

“เมืองเก่า” หมายความว่า

(๑) เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะแห่งสืบต่อมาแต่กาลก่อน หรือที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือมีลักษณะจำเพาะของสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์

(๒) เมืองหรือบริเวณของเมืองที่มีรูปแบบผสมผสานสถาปัตยกรรม
ต่างถิ่น หรือมีลักษณะเป็นรูปแบบวิวัฒนาการทางสังคมที่สืบต่อมาในยุคต่างๆ

(๓) เมืองหรือบริเวณของเมืองที่เคยเป็นตัวเมืองดั้งเดิมในสมัย
หนึ่ง และยังคงมีลักษณะเด่นประกอบด้วยโบราณสถาน

(๔) เมืองหรือบริเวณของเมืองซึ่งโดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์
หรือโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งสถาปัตยกรรม มีคุณค่าในทางศิลปะ โบราณคดี
หรือประวัติศาสตร์...

ข้อ ๕ ให้มีคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า
ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายให้กำกับการบริหาร
ราชการ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงมหาดไทย
ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ เลขาธิการพระราชวัง ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น อธิบดีกรมธนารักษ์ อธิบดีกรมศิลปากร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม นายกสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกินเจ็ดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของประธานกรรมการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ๒ คน

ข้อ ๙ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) วางนโยบาย กำหนดพื้นที่ และจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี
- (๒) จัดทำแนวทาง แผนปฏิบัติการและมาตรการต่างๆ เพื่อดำเนินการในพื้นที่รับผิดชอบ
- (๓) ให้คำปรึกษาและความเห็นโครงการของรัฐในพื้นที่รับผิดชอบ
- (๔) สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินงาน ตามแผนปฏิบัติการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า

(๕) ออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนา
กรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า เพ่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย โดยความเห็น
ชอบของคณะรัฐมนตรี

(๖) สนับสนุน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและภาคเอกชน
ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า

(๗) ประสานงาน ติดตาม ตรวจสอบและกำกับดูแลให้การ
ดำเนินงานเป็นไปตามแนวทาง โครงการ และแผนงาน ที่ได้จัดทำไว้

(๘) เชิญผู้แทนหน่วยงานราชการและภาคเอกชน หรือบุคคล
อื่นที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจงและข้อมูล

(๙) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานตามความจำเป็น
และเหมาะสม เพื่อทำการแทนคณะกรรมการในเรื่องที่ได้รับมอบหมาย

(๑๐) รายงานผลการดำเนินงานให้คณะรัฐมนตรีทราบตามที่
เห็นสมควร

(๑๑) ดำเนินการอื่นใดที่จำเป็นตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะ
รัฐมนตรี เพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่าประสบ
ความสำเร็จ

๓.๑๒.๒ ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. ๒๕๒๘

ระเบียบนี้ถือว่าเป็นกฎบัตรของประเทศไทยเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน ซึ่งได้ให้อำนาจกรมศิลปากรในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุม ดูแล รักษา โบราณสถานอันเป็นสมบัติและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ ในการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นไปด้วยความถูกต้อง ทั้งทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี รวมทั้งให้มีความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และประเพณีและวัฒนธรรม โดยสามารถตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่พิจารณา ควบคุม ดูแล การอนุรักษ์โบราณสถานได้ ทั้งนี้ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ในการออกระเบียบดังกล่าว เนื้อหาสำคัญของระเบียบฉบับนี้ประกอบด้วย

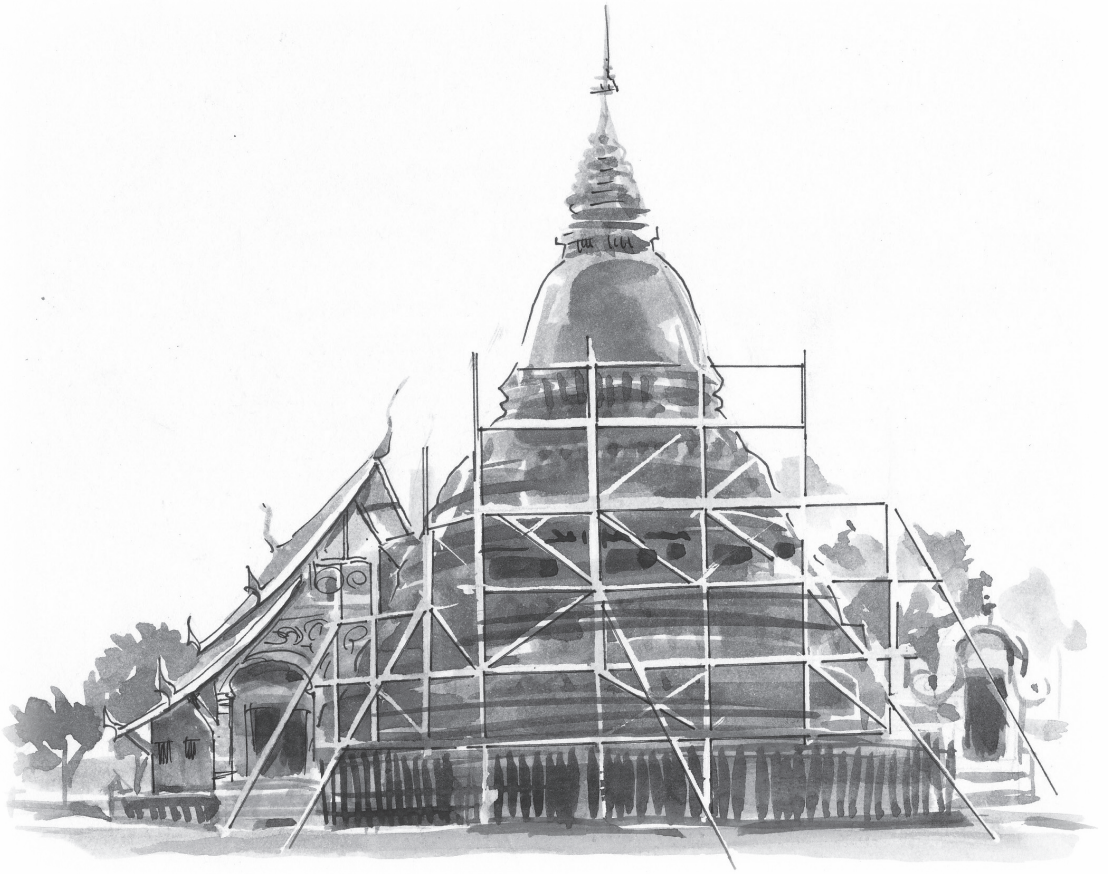
ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

(๑) “การอนุรักษ์” หมายความว่า การดูแล รักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึงการป้องกัน การรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะด้วย

ก. การสงวนรักษา หมายถึง การดูแล รักษาไว้ตามสภาพของเดิมเท่าที่เป็นอยู่ และป้องกันมิให้เสียหายต่อไป

ข. การปฏิสังขรณ์ หมายถึง การทำให้กลับคืนสู่สภาพอย่างที่เคยเป็นมา

ค. การบูรณะ หมายถึง การซ่อมแซม และปรับปรุงให้มีรูปทรงลักษณะกลมกลืนเหมือนของเดิมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องแสดงความแตกต่างของสิ่งที่มีอยู่เดิม และสิ่งที่ทำขึ้นใหม่

(๒) “โบราณสถาน” หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี และให้หมายรวมถึง ศิลปวัตถุที่ติดตั้งประจำกับอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย

(๓) “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่พิจารณา ควบคุม ดูแล การอนุรักษ์โบราณสถาน

ข้อ ๔ ก่อนที่จะดำเนินการอนุรักษ์โบราณสถานใดๆ ต้องปฏิบัติดังนี้

(๑) ทำการสำรวจศึกษาสภาพเดิม และสภาพปัจจุบันของโบราณสถานทั้งด้านประวัติการก่อสร้าง และการอนุรักษ์ซึ่งรวมถึงรูปทรงสถาปัตยกรรม

การใช้วัสดุ และสภาพความเสียหายที่ปรากฏอยู่ โดยการทำเป็นเอกสาร บันทึกภาพ และทำแผนผังเขียนรูปแบบไว้โดยละเอียด เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับนำมาประกอบพิจารณาทำโครงการอนุรักษ์ และเป็นเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ต่อไป

(๒) ทำโครงการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยพิจารณาว่าโบราณสถานนั้นมีคุณค่าและลักษณะความเด่นในด้านใดบ้าง อาทิ ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี จิตรกรรม ประติมากรรมหรือสถาปัตยกรรม ฯลฯ เป็นต้น แล้ววางแผนรักษาคุณค่า และความสำคัญที่เด่นที่สุดเป็นหลักไว้ แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณค่าและความสำคัญในด้านที่รองลงมาด้วย

(๓) พิจารณาก่อนว่าโบราณสถานนั้นๆ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วหรือไม่ เพียงใด หากได้ถูกแก้ไขและส่วนแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นใหม่นั้นทำให้คุณค่าของเดิมเสียไป ควรพิจารณาเรื่องสิ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมออก และบูรณะให้เหมือนเดิม

๔. การบังคับใช้กฎหมายอื่นในการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า

ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงกฎหมายที่เกิดขึ้นโดยภาครัฐ และภาคประชาชน ซึ่งสามารถผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติต่างๆ ได้ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ มาตรการทางกฎหมายที่ออกโดยภาครัฐ

มาตรการในด้านกฎหมายที่มีความสำคัญกับการอนุรักษ์ และพัฒนาสภาพแวดล้อมของเมืองเก่า ได้แก่ การออกกฎกระทรวงผังเมืองรวม ตามมาตรา ๑๗ ของพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อกำหนดรายละเอียดการใช้ประโยชน์ที่ดิน หรืออาจลงรายละเอียดในลักษณะของแต่ละย่านโดยตราพระราชบัญญัติการผังเมืองเฉพาะตามมาตรา ๒๘ เฉพาะบางพื้นที่ก็ได้ นอกจากนี้

ในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายในระดับจังหวัดนั้น จังหวัดสามารถออกประกาศจังหวัด เพื่อควบคุมกิจกรรมบางประการที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่เมืองเก่า เช่น ประกาศจังหวัดน่านที่ห้ามมิให้รถบรรทุกผ่านพื้นที่อนุรักษ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม บทบาทของหน่วยงานราชการส่วนกลางในบางเรื่อง ได้ถูกถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังปรากฏในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่าเป็นหนึ่งในหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังปรากฏในหมวด ๒ การกำหนดอำนาจ และหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ ในมาตรา ๑๖ สำหรับเทศบาลเมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร และองค์การบริหารส่วนตำบล ในข้อ (๑๑) การบำรุงรักษาศิลปะ จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ข้อ (๒๕) การผังเมือง และข้อ (๒๘) การควบคุมอาคาร เป็นต้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ.๒๕๔๒ ในมาตรา ๕๐ ข้อ (๘) ที่ว่า “บำรุงศิลปะ จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น” และสิ่งที่พิเศษสำหรับพระราชบัญญัติเทศบาลก็คือ การกำหนดให้เทศบาลตั้งแต่ ๒ แห่งขึ้นไป สามารถทำสหการได้ ดังปรากฏในมาตรา ๕๘ ดังนี้

มาตรา ๕๘

ถ้ามีกิจการใดอันอยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตั้งแต่สองแห่งขึ้นไป ที่จะร่วมกันทำเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ก็ให้จัดตั้งเป็นองค์การขึ้น เรียกว่าสหการ มีสภาพเป็นทบวงการเมือง และมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วยผู้แทนของเทศบาลที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วย

การจัดตั้งสหการจะทำได้ก็แต่โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งจะได้กำหนดชื่อ อำนาจหน้าที่ และระเบียบการดำเนินงานไว้

การยกเลิกสหการให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา โดยกำหนดวิธี
การจัดการทรัพย์สินไว้ด้วย

ดังนั้น ในเมืองเก่าที่อยู่ในความดูแลของเทศบาลตั้งแต่สองแห่งขึ้นไป จึง
สามารถทำสหการได้ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔.๒ มาตรการทางกฎหมายที่ผลักดันโดยภาคประชาชน

ในส่วนของภาคประชาชน สามารถเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติ
ท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมีการระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา ๔ ว่า ผู้มีสิทธิเลือก
ตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มี
สิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธาน
สภาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้
และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็สามารถออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในลักษณะ
ต่างๆ แล้วแต่กรณี ดังนี้

๔.๒.๑ เทศบัญญัติในกรณีของเทศบาล ซึ่งมาตรา ๖๐ ของ
พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้ให้
อำนาจในการออกเทศบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๖๐

เทศบาลมีอำนาจตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อ
บทกฎหมายในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ของเทศบาล
ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

(๒) เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้เทศบาลตราเทศบัญญัติ
หรือให้มีอำนาจตราเทศบัญญัติ

ในเทศบัญญัตินั้น จะกำหนดโทษปรับผู้ละเมิดเทศบัญญัติไว้
ด้วยก็ได้ แต่ห้ามมิให้กำหนดเกินกว่า หนึ่งพันบาท

ทั้งนี้ ที่มาของการเสนอร่างเทศบัญญัติสามารถดำเนินการได้โดย
ภาคประชาชน ดังปรากฏในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ แก้ไขเพิ่มเติม
ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๖๑ ทวิ ข้อ (๓) ดังนี้

มาตรา ๖๑ ทวิ

ร่างเทศบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดย

(๑) นายกเทศมนตรี

(๒) สมาชิกสภาเทศบาล หรือ

(๓)ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาล ตามกฎหมาย
ว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น

ในกรณีที่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้เสนอร่างเทศบัญญัติต้องมี
สมาชิกสภาเทศบาลลงนามรับรองไม่น้อยกว่าสองคน

ร่างเทศบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาเทศบาลจะเสนอ
ได้ ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกเทศมนตรี

ดังนั้น หากภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองเก่ามีความประสงค์
จะให้ออกเทศบัญญัติเพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครอง และอนุรักษ์เมืองเก่า
สามารถดำเนินการได้ใน ๒ แนวทาง คือ รวมตัวกันยื่นข้อเสนอให้นายกเทศมนตรี
หรือสมาชิกสภาเทศบาลไม่น้อยกว่า ๒ คน ยกร่างเทศบัญญัติ หรือเข้าชื่อกันใน

จำนวนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนั้นเพื่อเสนอร่าง
เทศบัญญัติแก่สภาเทศบาล

๔.๒.๒ ข้อบังคับตำบลในกรณีขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่ง
ออกตามความในมาตรา ๗๑ ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร
ส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ที่ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลอาจออกข้อบังคับตำบล
เพื่อใช้บังคับในตำบลได้ เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การ
บริหารส่วนตำบล ในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนด
โทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกิน ๕๐๐ บาท...

บทสรุป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ภายใต้กฎระเบียบ ข้อกำหนด และกฎหมายต่างๆ ที่
เกี่ยวข้อง มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
ภายในพื้นที่เมืองเก่า ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติว่า
สามารถที่จะนำเอากฎระเบียบ ข้อกำหนด และกฎหมายฉบับใดมาช่วยในการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่เมืองเก่าได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

กรมศิลปากร. ๒๕๒๖. จารึกสมัยสุโขทัย. กรมศิลปากร: กรุงเทพมหานคร.

กรมศิลปากร. ๒๕๓๒. เอกสารกองโบราณคดี หมายเลข ๑/๒๕๓๒

ทฤษฎีและแนวปฏิบัติการอนุรักษ์อนุรักษ์สถานและแหล่งโบราณคดี.

บริษัทพิริยพัฒน์ จำกัด: กรุงเทพมหานคร.

กรณีการ วิมลเกษม. ๒๕๒๖. อักษรฝักขามที่พบในศิลาจารึกภาคเหนือ.

มหาวิทยาลัยศิลปากร: นครปฐม.

กองโครงการอนุรักษ์. ๒๕๕๒. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการเก็บรวบรวม

ข้อมูลอาคารอนุรักษ์จังหวัดเพชรบุรี. ฝ่ายบริหารงานอนุรักษ์

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์: กรุงเทพมหานคร.

กองโครงการอนุรักษ์. มปป. โครงการปรับปรุงพื้นที่ปลูกแถวถนนหน้าพระลาน.

ฝ่ายบริหารงานอนุรักษ์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์:

กรุงเทพมหานคร.

คณะกรรมการชำระพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๔๒.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒.

บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด: กรุงเทพมหานคร ๑,๔๓๖ หน้า.

คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า. ๒๕๔๘.

ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๒.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,

กรุงเทพมหานคร.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ๒๕๓๙.

โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพ
แวดล้อมเมืองเก่าพิษณุโลก เสนอต่อสำนักงานนโยบายและ

แผนสิ่งแวดล้อม, กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
กรุงเทพมหานคร.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๖.

โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุง
สภาพแวดล้อมเมืองเก่ากำแพงเพชร เสนอต่อสำนักงาน

นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๗.

โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุง
สภาพแวดล้อมเมืองเก่าลพบุรี เสนอต่อสำนักงานนโยบายและ

แผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

และสิ่งแวดล้อม. บริษัทสหธรรมิก จำกัด กรุงเทพมหานคร.

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๙.

โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม
เมืองเก่านครศรีธรรมราช

เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม.

บริษัทสหธรรมิก จำกัด กรุงเทพมหานคร.

ชาติรี เจริญศิริ. ม.ป.ป. เมื่อนานได้ถูกเลือกเป็นเมืองเก่า.

เอกสารอัดสำเนา ม.ป.ท.

นิจ หิฎฐิระนันท์. ๒๕๒๐. การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรมในเมือง.

ข่าวสารสำนักผังเมือง. ๓๓/๒๕๒๐ หน้า ๒๖-๒๙.

บริษัทวิทยารักษ์ จำกัด. ๒๕๔๑. แผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าพิมาย เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร.

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. ๒๕๕๐. การพัฒนาเมือง/ชุมชนเมืองในแนวอนุรักษ์. เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการจัดทำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: เมืองเก่าภายใต้โครงการบริหารจัดการและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. หน้า ๑-๓๑

ประสิทธิ์ พงศ์อุดม. ๒๕๓๙. “นันทบุรีศรีนครน่าน” ประวัติศาสตร์ สังคม และคริสต์ศาสนา. ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์ชวนพิมพ์: กรุงเทพมหานคร

พงสาวดารเมืองน่าน. ๒๕๐๗. ประชุมพงสาวดารฉบับหอสมุดแห่งชาติ เล่ม ๔ ภาคที่ ๑๐. สำนักพิมพ์ก้าวหน้า: กรุงเทพมหานคร

พรรณเพ็ญ เครือไทย. ๒๕๔๕. อักษรไทยนิเทศ. สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่

ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๖. ภาษา – จารึก ฉบับที่ ๙. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร: นครปฐม

ศูนย์นิติศาสตร์. ๒๕๔๑. คู่มือประชาชน กฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล. โครงการเผยแพร่วิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพมหานคร

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณภาพ. ๒๕๕๐. กฎหมาย-ไทย มิตรภาพแห่งความสุขไร้พรมแดน. บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด: กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และคณะสิ่งแวดล้อม
และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๖.
โครงการจัดทำแผนการจัดการการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม
เมืองเก่าสงขลา เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร.

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทและคณะสิ่งแวดล้อม
และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๓๗. โครงการจัดทำแผนการจัดการและ
อนุรักษ์สภาพแวดล้อมเมืองเก่าเชียงใหม่ เสนอต่อสำนักงานนโยบาย
และแผนสิ่งแวดล้อม. บริษัทสหธรรมิก จำกัด กรุงเทพมหานคร.

สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๒.
โครงการศึกษาสำรวจกำหนดแนวทางอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อม
เมืองเก่าลำปาง เสนอต่อ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๔.
แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๗.
รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการแนวทางการจัดทำแผนแม่บทเพื่อ
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ.

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

ระบบเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม.

โครงการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยและเดนมาร์กด้าน
การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และ
พัฒนาบริเวณเมืองเก่าน่าน. บริษัท ชินครอนกรุ๊ป จำกัด และ
บริษัท มรดกโลกจำกัด: กรุงเทพมหานคร

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

รายงานขั้นสุดท้ายโครงการศึกษา สำรวจ และจัดทำบัญชีรายชื่อ
มรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าทั่วประเทศ เมืองสำคัญอันดับ๑
(ภาคเหนือตอนบน-ภาคเหนือตอนล่าง).

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร: กรุงเทพมหานคร

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

แผนที่ชุมชนเมืองเก่าน่าน. กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ
และศิลปกรรม: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๔๘.

แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมนครลำปาง. กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ธรรมชาติและศิลปกรรม: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๕๐.

โครงการจัดทำมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม: เมืองเก่า ภายใต้โครงการบริหาร
จัดการและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์:

กรุงเทพมหานคร. ๒๒๑ หน้า

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๕๓.

โครงการบูรณาการเพื่อจัดทำแนวเขตและมาตรการ
กำหนดเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พื้นที่เมืองศรีมโหสถ
จังหวัดปราจีนบุรี. สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๕๓.

แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณ
เมืองเก่าลำพูน. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม: กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. มปป.

โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า.
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม:
กรุงเทพมหานคร.

สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. ๒๕๓๖. การปลูกป่าไม้. กรมป่าไม้:
กรุงเทพมหานคร.

เอกสารภาษาอังกฤษ

Cleere, Henry (ed.). ๑๙๘๓. Approaches to the Archaeological
Heritage: A Comparative Study of World Cultural
Resource Management Systems. Cambridge:
Cambridge University Press.

Cohen, Nahoum. ๑๙๙๙. Urban Conservation. Cambridge:
The MIT Press.

Eiam-anant, Prasong. ๑๙๙๗. Guidelines on Conservation of
Northern Vernacular Houses” paper no ๐๑๙ presented
in International Conference on Conservation and

- Revitalization of Vernacular Architecture, May, Bangkok.
- Feilden, M. Bernard & Jokilehto, Jukka. 1984. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites, Rome: ICCROM.
- Feilden, M. Bernard & Jokilehto, Jukka. 1984. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites. Rome: ICCROM.
- Feilden, B. M. & Jokilehto, J. 1984. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites. second edition. Rome: ICCROM/UNESCO/ICOMOS.
- Goakes, J. Robert. 1984. How to Design the Aesthetics of Townscape, Australia: Boolarong Publications.
- Holliday, John, C. 1978. British City Centre Planning in Holliday (ed.) City Centre Development: A Strategy of British City Centre Planning and Case Studies of Five City Centres, London: Charles Knight and Co.
- ICOMOS. 1984. Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter).
- Lynch, Kevin. 1960. A Theory of Good City Form. Cambridge: The MIT Press.
- Lynch, Kevin. 1960. The Image of the City. Cambridge: The MIT Press.
- Manley, Sandra and Guise, Richard. 1984. "Conservation in the Built Environment in Greed, C. and Roberts, M. (eds.). Introducing Urban Design. Essex: Longman. pp. 14-16.

- Ministry of Culture-Information. 2009. World Heritage Hoi An. Hoi An People Committee: Hoi An
- Nguyen The Thuc. 2000. The former capital of Hue. NXB Thong Tan: Hue
- Ngo Van Doanh. 2008. My Son Relics. The Gioi Publishers: Ha Noi
- Punter, John. 1988. Design Guidelines in American Cities. Liverpool: Liverpool University Press.
- Schuster, Mark, J., Monchaux, J. and Riley, Il. C. A. (eds.). 1988. Preserving the Built Heritage: Tools for Implementation. Salzburg seminar, Hanover and London: University Press of New England.
- Spreiregen, Paul, D. 1985. Urban Design: The Architecture of Town and Cities. New York: McGraw Hill.
- Stovel, Herb. 1988. Risk Preparedness: A management Manual for World Cultural Heritage. Rome: ICCROM.
- Stovel, Herb. 2002. Approaches to Managing Urban Transformation for Historic Cities in Lung, David (ed.) The Conservation of Urban Heritage: Macao Vision. Macao S.A.R.: Instituto Cultural. pp. 108-120.
- Swigielski, W. Konrad. Leicester in Holliday, J. C. (ed.), 1988. City Centre Development: A Study of British City Centre Planning and Case Studies of Five English City Centres. London: Charles Knight.
- Tunnard, Christopher. 1988. The United States: Federal Funds for Rescue. The Conservation of Cities. Paris:UNESCO, pp. 80-100.

อินเทอร์เน็ต

กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม เรื่อง แผนที่มรดกทางวัฒนธรรม

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน (Cultural Heritage Atlas).

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สืบค้นเมื่อวันที่

๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก <http://www.onep.go.th/ncecd>

โครงการสื่อชุมชนลุ่มน้ำโขง เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา. เรื่อง การทำกิจกรรมแผนที่

ชุมชนของกลุ่มเยาวชนในตำบลศรีดอนชัย จังหวัดเชียงราย.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก <http://www.mekonglover.com>

แผนที่ย่านอนุรักษ์บริเวณถนน Moody. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์

๒๕๕๔, [http://www.cheshireeast.gov.uk/images/](http://www.cheshireeast.gov.uk/images/Moody%20St%20Map.jpg)

[Moody%20St%20Map.jpg](http://www.cheshireeast.gov.uk/images/Moody%20St%20Map.jpg)

พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๔,

จาก <http://www.kingdomthai.ob.tc/test6.1.html>

พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทร

มหาภูมิพลอดุลยเดช สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๔,

จาก [http://www.ohmppps.go.th/searchsheetlist_](http://www.ohmppps.go.th/searchsheetlist_en.php?get=1&offset=34209)

[en.php?get=1&offset=34209](http://www.ohmppps.go.th/searchsheetlist_en.php?get=1&offset=34209)

ภาพดาวเทียมเมืองเก่า. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก

[http://www/GoogleEarth.com](http://www.GoogleEarth.com) และ

<http://www.PointAsia.com>

รูปการจัดกิจกรรมการประกวดสำหรับนักเรียนในโรงเรียน ในเขตอำเภอ

ศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก http://www.bannapo.org/print.php?type=N&item_id=36
รูปการจัดกิจกรรม “ถนนคนเดินเชียงคาน” จังหวัดเลย. สืบค้นเมื่อวันที่
๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก www.chiangkan.com/wp/
รูปการจัดกิจกรรม “ถนนคนเดินย่านเมืองเก่าบ้านสิงห์ท่า” เทศบาลเมือง
ยโสธร จังหวัดยโสธร. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก
http://travel.thaiza.com/detail_182246.html
รูปการจัดงานสัมมนาเชิงวิชาการและงานนิทรรศการ ณ ตลาดน้ำโบราณ
บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,
จาก www.paknam.com
รูปการจัดนิทรรศการภาพถ่ายในชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,
จาก <http://www.chanthaboonriver.com>
รูปกำแพงเมืองเก่ากำแพงเพชร. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔,
จาก <http://thaagoon.wordpress.com>
รูปกำแพงเมืองเก่าสุโขทัย. สืบค้นเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๔,
จาก <http://travel.kapook.com/view27348.html>
รูปแจ้ง. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๔,
จาก <http://www.oknation.net/blog/lovecondo3/2009/09/17/entry-2>
รูปงานเทศกาลแห่เทียนพรรษา ณ บริเวณทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔, จาก: <http://guideubon.com>
และ <http://www.muangthai.com>
รูปงานแสดงประกอบแสง สี เสียง ชุด “วิมานนาฏการ” ณ บริเวณหน้า
อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา.
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,
จาก <http://www.krungshing.com/forum/showthread.php?t=175>

รูปผลการประกวดภาพถ่าย “วิถีชีวิตย่านเมืองเก่าภูเก็ต” ครั้งที่ ๑๒.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก <http://fws.cc/lifephoto/index.php?topic=737>.

รูปแผนที่สามชุกตลาดร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี.

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก <http://www.samchuk.in.th/flight-market.html>

รูปพิพิธภัณฑ์ลพ. สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔,

จาก http://mayorasablogspot.com/๒๐๑๐/๑๑/blog-post_๒๐.html

รูป Franklin Court. สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔, จาก

<http://pioneer.chula.ac.th/~yongyudh/book๑/post.html>

วรรณศิลป์ พิรพันธุ์. ระเบียงผิงเมือง : เว็บไซต์เพื่อการเรียนการสอน

เรื่อง แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนบางน้อยนอก

จังหวัดสมุทรสงคราม. สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔,

จาก <http://pioneer.netser.chula.ac.th/~pwannasi/student.htm>